

Diecezjalny ośrodek
Kultury Prawosławnej ELPIS

SVÄTOSŤ A SVETSKOSŤ V LISTE APOŠTOLA JAKUBA

(Exegéza Jk 4, 1-10)

prot. Štefan Pružinský

Tento biblický komentár je výsledkom riešenia vedecko-výskumného projektu „Exegéza 4. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba“ Kultúrnej a edukačnej grantovej agentúry MŠVVaŠ SR (KEGA) (Projekt č. 014PU-4/2020).

**Gorlice
2020**

Autor: prot. doc. ThDr. Štefan Pružinský, PhD.

Recenzenti: prof. ThDr. Vasilij Sadvarij, archimandrita

prof. ThDr. Alexander Cap, CSc.

dr. hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT

Za odbornú a jazykovú stránku tohto diela zodpovedá autor

ISBN 978-83-63055-74-5

ÚVOD

Táto monografia je zameraná na exegézu prvých desiatich veršov 4. kapitoly všeobecného listu apoštola Jakuba. Táto perikopa sa zaoberá otázkou svätosti a svetskosti. Stav svätosti je tu charakterizovaný najmä cnosťami pokory, duchovnej a morálnej čistoty, poslušnosti Bohu, ďalej stavom prebývania v nestvorenom svetle Božej blahodate, blízkosti k Bohu, svätého plaču, ľútosti a pokánia zo spáchaných hriechov. Stav svetskosti svätý apoštol Jakub charakterizuje najmä vášňami pôžitkárstva, žiadostivosti, závidia, hašterivosti, cudzoložstva, nepriateľstva voči Bohu, pýchy a nečistoty srdca, ďalej sklonom k násilnostiam, vyhýbaním sa modlitbe a pokániu, nesprávnou modlitbou, priateľstvom so svetom v zmysle hriechu, ktorý vo svete vládne, a nakoniec stavom duševnej rozpoltenosti.

Obsah skúmaného biblického textu si vyžadoval analýzu otázok kresťanskej duchovnosti, kresťanskej sociológie, cirkevných dejín, otázok aktívneho prežívania a uplatňovania kresťanskej viery vo vzťahu k Bohu a iným ľuďom v spoločnosti. Výklad skúmaných veršov všeobecného listu svätého apoštola Jakuba poskytuje veľmi dôležité biblické a teologické východiská pre skúmanie správneho postoja kresťana voči ostatným veriacim členom Cirkvi, ako aj voči celej ostatnej spoločnosti, v ktorej žijeme. Monografia vysvetľuje základné princípy správneho postoja kresťana k sekulárnej spoločnosti, k sekularnosti v prostredí Cirkvi a sekularizácii vo svete.

Cieľom monografie je analýza poznatkov zo všetkej dostupnej domácej aj zahraničnej patristickej, odbornej a vedeckej literatúry zaoberajúcej sa exegézou a teológiou všeobecného listu svätého apoštola Jakuba s dôrazom na aktualizáciu biblického textu v kontexte súčasných podmienok života Cirkvi a kresťanov v spoločnosti. Hľadanie nových metód aplikácie skúmaného biblického textu v podmienkach súčasného života umožnilo nadviazať na skúsenosti doterajšej cirkevnej tradície a zároveň poukázať na nové perspektívy a možnosti jej ďalšieho rozvoja.

Prepojenie syntézy doterajších poznatkov s hľadáním nových možností aplikácie biblického textu pre pozitívny rozvoj súčasného človeka a spoločnosti umožnilo vytvoriť naozaj všestrannú exegézu prvých desiatich veršov 4. kapitoly všeobecného listu. Jej súčasťou je aj vytvorenie nového pravoslávneho prekladu skúmaného biblického textu s použitím najnovších kritických vydání starogréckeho textu listu s prihliadnutím k jeho prekladom najmä do cirkovnoslovanského jazyka, ale aj do viacerých súčasných jazykov - novogréckeho, slovenského, ruského, srbského, ukrajinského, anglického a ďalších.

Pri spracovaní monografie boli intenzívne využívané aj najnovšie poznatky prezentované na zahraničných vedeckých konferenciách. Niektoré otázky boli konzultované aj so zahraničnými odborníkmi pôsobiacimi na teologických fakultách na Ukrajine, v Poľsku, Moldavsku a v Českej republike.

1. O PRÍČINÁCH NÁSILIA A NEPOKOJOV (4, 1-3).

1 Πόθεν πόλεμοι καὶ πόθεν μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;

1 Ὠκείδδ ἐρῆνη ἡ ἐβάρηι ἐκ ἐλίζ; ἢε ὤσιόδδ λη, ὤ κλαρτέη ἐλίσηχζ, βοιόροπιμηχζ βο οἴατχζ ἐλίσηχζ;

1 Odkiaľ sú vo vás boje a odkiaľ roztržky? Či nie odtiaľ, z vašich pôžitkov, bojujúcich vo vašich údoch?

4, 1. Po opísaní vlastností duchovnej múdrosti v predchádzajúcej kapitole prechádza apoštol Jakub k upozorneniu, že medzi adresátmi listu sú aj takí, v ktorých duchovnej múdrosti niet. Namiesto duchovnej múdrosti majú v sebe múdrosť pozemskú, alebo ináč povedané lásku k svetu a jeho pôžitkom. Takýto ľudia nielenže nie sú schopní učiť iných, ale nemali by sa ani nazývať kresťanmi. Ich svetské a hriechne rozpoloženie sa prejavuje vo vzájomných bojoch a roztržkách kvôli rôznym čisto pozemským záujmom.

Boje v doslovnom zmysle sa v období napísania listu vyskytli za vlády cisára Klaudia (r. 41-54 n. l.), ktorá bola poznačená hladomorom, extrémnou chudobou a častými vzburami a povstaniami proti Rimanom a ich nadvláde. Takéto boje sa v izraelskom prostredí vyskytovali aj neskôr. Patrila medzi nich napríklad tzv. Prvá židovská vojna v rokoch 66-73/74, Druhá židovská (Quietova) vojna v rokoch 115-117 a povstanie Šimona bar Kochbu v rokoch 132-135, ktoré sa občas nazýva aj ako Tretia židovská vojna. Tieto vojny spôsobili veľké utrpenie ľudí, zničenie jeruzalemského chrámu a takmer celého Jeruzalema. Povstania proti Rimanom mali svoje príčiny v dávnejšej minulosti. Viac ako jedno storočie pred napísaním listu apoštola Jakuba rímsky generál Pompeius zbavil mnohých židovských roľníkov pôdy a prehnané dane Herodesa Veľkého pripravili drobných farmárov o ich zisky. V prvom storočí po Christovom

narodení roľníci nielen v Izraeli, ale aj v iných častiach Rímskej ríše pracovali väčšinou iba ako nájomníci na veľkých feudálnych statkoch. Z mnohých ľudí sa stali bezdomovci, ktorí si hľadali iba občasnú prácu najmä v čase zberu úrody za dennú mzdu (nádenníci). V ľuďoch rástla nenávisť proti príslušníkom aristokracie, ktorí slobodných robotníkov po nezaplatení dane (časti úrody) čoraz častejšie vymieňali za otrokov a na vymáhanie daní používali niekedy aj najatých vrahov. Situácia bola trochu lepšia v mestách, kde však žilo iba okolo desať percent populácie. No aj tu aristokracia žila v priestranných domoch v hornej časti mesta a chudobní ľudia na jeho okraji, kde bolo veľa odpadkov a špiny. Napätie v spoločnosti zvyšovali aj bohatí kňazi, ktorí zrážali desatinu z príjmov chudobnejších kňazov. Tí takto prichádzali o časť jediného zdroja ich obživy. Väčšina Židov žila v chudobe nie kvôli nečinnosti, ktorá sa považovala za ťažký hriech, ale kvôli nespravodlivému spoločenskému systému a zlému fungovaniu ekonomiky, ktorá nedokázala zabezpečiť dostatok zdrojov pre všetkých a vytvárala veľké rozdiely medzi bohatými a chudobnými. Trpezlivosť chudobných Židov sa postupne vyčerpala a zmenila na túžbu po pomste a násilnej zmene pomerov. Zelóti a iní predstavitelia odporu proti utláčateľom boli presvedčení, že nad zemou by mal vládnuť Boh a nie bohatí príslušníci aristokracie. U rímskych cisárov rástla podozrievavosť voči Židom, čo viedlo občas k ich genocíde¹. Apoštol Jakub sa v tejto zložitej situácii snažil urobiť všetko pre udržanie mieru a nastolenie rovnosti aspoň medzi veriacimi príslušníkmi všetkých vrstiev spoločnosti.

Vonkajšie okolnosti však neboli hlavnou príčinou bojov a roztržiek medzi čitateľmi listu. Židia boli “často aj vnútorne rozdelení medzi sebou na časti a skupiny a hádali sa o spôsoboch, akými budú bojovať proti spoločnému nepriateľovi”². Apoštol Jakub preto hlavnú príčinu sporov vidí skôr vo vnútornom

¹ Pozri WALTON, J. H. a KEENER, C. S., eds., 2016. *NIV Cultural Backgrounds Study Bible*. Grand Rapids: Zondervan, s. 2167-2168.

² ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996. *Ἐπίτομη εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης*. τ. 3. Ἀθήναι, s. 268.

rozpoložení a stave kresťanov a ostatných ľudí. “Hoci na prvý pohľad sa zdalo, že cieľ ich boja bol posvätný, nimi vyprovokované boje vychádzali z čisto telesných a odsúdeniahodných túžob. Preto svätý apoštol má v tomto verši na mysli skôr hádky a konflikty medzi samotnými kresťanmi”¹, čiže “slovné vojny..., v ktorých sa bojuje bez skutočných zbraní”². Takýmto spôsobom vykresľuje situáciu v Cirkvi a spoločnosti, v ktorej žili adresáti listu, ale ktorá sa vo väčšej alebo menšej miere opakuje aj v neskorších dejinách Cirkvi až dodnes. Jeho výzva k odstráneniu sporov medzi ľuďmi je podaná všeobecne, z čoho je zrejmé, že je adresovaná pre všetkých ľudí, no najmä kresťanov v každej dobe, vrátane našej.

Duchovný a morálny stav ľudí, ktorí sa hlásili alebo hlásia ku kresťanstvu v ktorejkoľvek dobe vrátane apoštolskej, si netreba predstavovať idealisticky, naivne ani romanticky. Ľudia v prostredí Cirkvi neprestávajú byť duchovnými pacientmi v duchovnej nemocnici, ktorí v lepšom prípade už nastúpili na cestu duchovného a morálneho liečenia, v horšom prípade o ňom ešte len teoreticky uvažujú. K dokresleniu reálneho stavu nám pomôže skutočnosť, že v prvej mimokresťanskej zmienke o kresťanoch sa hovorí, že sa “hádali (kresťania s Židmi) na rímskych predmestiach natoľko, že ich hádky prerástli do nepokojov a tak cisár Klaudius ich musel všetkých vykázat’, aby mu nezničili Rím... Neskôr v histórii, kedy už máme správ o kresťanoch viac, sa už “sväto” viedli vojny všade, kde oko dohliadne”³.

Svoju reč o príčinách vzájomných sporov apoštol Jakub začína, podobne ako vo viacerých iných prípadoch, rečníckou otázkou. Táto otázka znie: „Odkiaľ sú vo vás boje a odkiaľ

¹ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 268.

² ALLISON, D. C. 2013. A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle of James. In: DAVIES, G. I., TUCKETT, C. M.: *The International Critical Commentary on the Holy Scriptures of the Old and New Testaments*. London, New York: Bloomsbury T&T Clark, s. 597.

³ MRÁZEK, J., 2012. *Bláznovství víry podle Jakuba. Výklad Jakubovi epistoly*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn, s. 79.

roztržky?”. Kladenie otázok je u apoštola Jakuba obľúbený a pomerne častý spôsob, ako začať písať o nejakom vážnom probléme. V prvých piatich veršoch tejto kapitoly sú štyri otázky. Otázky sa nachádzajú aj v iných častiach listu¹, pričom oživujú a zosilňujú myšlienky, o ktorých apoštol Jakub hovorí. Spolu s otázkami sa hromadia aj upozornenia a varovania v nich obsiahnuté. Ak si k tomu uvedomíme, že milé oslovenie z prvej kapitoly “bratia moji milovaní” sa v druhej a tretej kapitole mení na už len “bratia moji” a v štvrtej kapitole na “cudzoložníci a cudzoložnice...”², je jasné, že s početnými otázkami prichádza nielen oživenie reči, ale aj jej dramatizácia. Apoštol Jakub prechádza od útechy a prejavov lásky k nastoleniu závažných problémov a nedostatkov adresátov listu, ktoré je potrebné riešiť a odstrániť. Podobne ako časté otázky, aj dvojité zopakovanie slova “odkiaľ” s odpoveďou “odtiaľ” v druhej časti tohto verša oživuje reč a robí ju viac naliehavou.

Prvý pojem „boje“ (gr. πόλεμοι; csľ. бѣ́ны) hovorí o dlhšie trvajúcich prejavoch nepriateľstva a niekedy aj o fyzických³ a krvavých zrážkach, ktoré môžu mať aj podobu vojny, a druhý „roztržky“ (gr. μάχα; csľ. вѣ́ры) o krátkodobejších, konkrétnych, osobných a aktívnych konfliktoch a zvadách, o ústnych hádkach a rozbrojoch⁴. Dvojité použitie opytovacieho zámene “odkiaľ” svedčí o tom, že nejde len o synonymá, ale že tieto výrazy apoštol Jakub jasne rozlišuje⁵ a teda hovoria o dvoch rôznych formách riešenia sporov. Boje a roztržky, v ktorých sa ocitli adresáti listu sú v priamom protiklade s pokojom a pokojamilovnosťou, o ktorých hovoril a ku ktorým vyzýval čitateľov listu apoštol Jakub v posledných veršoch predchádzajúcej kapitoly⁶.

¹ Pozri Jk 2, 4-7. 14-16. 19-21; 3, 11-13.

² Jk 4, 4.

³ Porovnaj Mt 24, 6; 1Kor 14, 8; Zj 9, 9. 11; 12, 7. 17 a i.

⁴ Porovnaj 2Kor 7, 5; 2Tim 2, 23; Tit 3, 9.

⁵ Pozri KOZYRA, J., 2010. *Nowy komentarz biblijny. Nowy Testament. List świętego Jakuba. Tom XVI.* Częstochowa, s. 202.

⁶ Pozri Jk 3, 17-18.

V tom, o aké konkrétne boje a roztržky išlo, sú u exegetov rôzne názory. Niektorí sú toho názoru, že išlo o vnútorný duchovný zápas kresťanov vo svojej duši a srdci kvôli pokušeniam a vonkajším skúškam, ktorým nedokázali správnym spôsobom odolávať. Táto skupina exegetov pod bojmi a roztržkami rozumie vnútorné kolísanie, rozpoltenosť a vnútorné konflikty vnútri kresťanov. V prospech vyššie uvedeného chápania slov skúmaného verša svedčí skutočnosť, že apoštol Jakub hovorí o bojoch a roztržkách **“vo vás”** (gr. ἐν ὑμῖν; esl. **кз кѣтъ**), čiže nie medzi (gr. μεταξὺ υμῶν) kresťanmi, ale vnútri samotných kresťanov. Zakončenie otázky slovami **“vo vás”** je v gréckom texte iných biblických kníh zriedkavé¹, avšak apoštol Jakub takýto spôsob vyjadrovania používa pomerne často². Iní exegeti sa domnievajú, že išlo o vnútrocirkevné spory a konflikty medzi kresťanmi rôzneho pôvodu a smerovania kvôli vzájomným nezhodám a nedorozumeniam. Tieto nezhody sa mohli týkať vieroučných a dogmatických otázok, správny cirkevných záležitostí a majetku, volieb cirkevných predstaviteľov, etnických sporov alebo rozkolníckych tendencií. Zdrojom týchto konfliktov mohla byť okrem iného skutočnosť, že v čase napísania listu niektorí kresťania židovského pôvodu, obzvlášť v Jeruzaleme a Judsku, nemali ešte celkom jasno v otázke, kam patria. Boli síce už kresťanmi, no ešte stále sa obrezávali, prichádzali do jeruzalemského chrámu, prinášali v ňom obety, sviatkovali židovskú Paschu, zachovávali niektoré ustanovenia Starého Zákona a židovského náboženstva ako napríklad holenie hlavy³ a podobne. Nie všetci si uvedomovali, že už viac nepatria do židovskej synagógy, ale do kresťanského zhromaždenia. Jednou nohou boli v kresťanstve a druhou ešte stále v judaizme. Mohli sa v nich prejavovať staré zlozvyky Židov, u ktorých sa vyskytovali časté rabínske debaty o Zákone, nazývané aj **“vojna Tóry”**⁴. Exegeti, ktorí za slovami tohto verša vidia varovanie apoštola Jakuba pred návratom

¹ Výnimkou je 1Kor 3, 16; 2Kor 13, 5.

² Pozri Jk 3, 13; 4, 1; 5, 13. 14.

³ Pozri Sk 21, 24.

⁴ ALLISON, D. C. 2013, cit. dielo, s. 597.

k judaizmu, pod bojmi a roztržkami vidia vzájomné hádky a prejavy nenávisťi medzi kresťanmi spomedzi pohanov a židokresťanmi. Podľa ďalších exegetov je v tomto verši reč o skutočných vojnách a šarvátkach medzi kresťanmi a Židmi, či dokonca medzi Židmi a Rimanmi, do ktorých sa kresťania mohli aktívne zapojiť. Pod vojnami a bojmi vyvolanými hriешnými vášňami môžeme bez pochybností zaradiť aj spoločenské spory medzi rôznymi spoločenskými vrstvami spoločnosti, sociálne konflikty vyvolané ekonomickými rozdielmi a tiež osobné hádky medzi ľuďmi. Všetky uvedené skutočnosti sú dôležité a vážne, pretože “rozdelenie v spoločnosti je produktom rozdelenia medzi jednotlivcami”¹. A rozdelenie medzi jednotlivcami, čiže konflikt záujmov a pôžitkov, je dôsledkom rozporu medzi túžbami a svedomím vnútri jednotlivca.

Boje a roztržky v ľuďoch a medzi ľuďmi vychádzajú podľa slov apoštola Jakuba „z **pôžitkov**“ (gr. ἐκ τῶν ἡδονῶν; cs. ů **цлгтѣн**). Svoje tvrdenie apoštol Jakub uvádza vo forme otázky “Či nie odtiaľ, z vašich pôžitkov...?”, avšak ide o takú rečnícku otázku, ktorá je vlastne odpoveďou. Je to forma živej reči, ktorá naliehavo “hovorí adresátom, aby uvažovali a súhlasili s uvedenou odpoveďou”². Kým v klasickej gréckej literatúre mohol mať výraz pôžitok “pozitívny aj negatívny význam”³, v Novom Zákone má toto slovo iba negatívny význam “telesných rozkoší, túžob a zmyslových vášní, chcenia uspokojiť túžbu po potešeniach a hľadania spokojnosti”⁴. Grécky výraz “ἡδονή” sa stal základom pre pojem hedonizmus, ktoré sa v súčasnosti najmä u kresťansky zmýšľajúcich ľudí stalo synonymom pre označenie mravne uvoľneného spôsobu života sústredeného na maximálny pôžitok.

¹ ALLISON, D. C. 2013, cit. dielo, s. 598.

² KOZYRA, J., 2010, cit. dielo, s. 202.

³ GRYGLEWICZ, F.: *Pismo Święte Nowego Testamentu w 12 tomach. Listy Katolickie. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz. Tom 11.* Poznań 1959, s. 110.

⁴ KOZYRA, J., 2010, cit. dielo, s. 202.

Hoci všetka hmota, ktorá nás obklopuje, je Božím stvorením a je teda “dobrá”, predsa nie je pre človeka vždy dobré mať všetko, po čom zatúži. Človek by mal “vedieť rozpoznať, čo je (pre neho) dobré a usilovať sa o to aj vhodným spôsobom”¹ v duchu slov apoštola Pavla: “Všetko smiem, no nie všetko mi osoží. Všetko smiem, ale ja sa ničím nedám zotročiť”². Oikoumenios v tejto súvislosti upozorňuje na to, že nie je vhodné túžiť po niečom príliš a ako príklad uvádza prehnanej túžbu po hľadaní pôžitkov v mnohých a bohatých hostinách³, poliach, domoch a iných veciach. Podobné túžby a pôžitky sú podľa neho inšpirované diablom, ktorý sa aj takýmto spôsobom snaží pripraviť ľudí o spasenie⁴. Svätý Dionýz Areopagita k tomu dodáva, že ak sa človek chce vyhnúť neprimeranej túžbe po majetku a nevhodných pôžitkoch, nemá porovnávať svoj majetok s majetkom svojich susedov⁵.

O tom, aké konkrétne pôžitky mal na mysli apoštol Jakub, sa dozvedáme z obsahu nasledujúcich veršov, kde sa hovorí o veľkom želaní vlastniť majetok, o závidaní, vraždách, pýche, smilstve, smiechu, klebetení, odsudzovaní, obchodovaní, bohatstve, zlate, striebre, zadržanej mzde, vykrámených srdciach, zablúdení od pravdy a hriechu vo všeobecnosti. Z predchádzajúcich veršov vieme, že príčinou nepokojov bola aj ťažiadostivosť učiteľov a bezohľadnosť niektorých veriacich voči chudobnejším a spoločensky nižšie postaveným ľuďom. Z uvedeného vyplýva, že keď apoštol Jakub hovorí o bojoch a roztržkách, nemá na mysli iba nejaké vojenské konflikty a bitky, ale aj miestne nepokoje a osobné zrážky medzi adresátmi listu kvôli honbe za ziskom a nasýtením hriechnych žiadostí. Svojimi

¹ SZTUK, D. 2014. *Ojcowie Kościoła komentują Biblię. Nowy Testament XI. List św. Jakuba*. Ząbki: Apostolicum, s. 42.

² 1Kor 6, 12. Porovnaj tiež Rim 14, 20; 1Kor 10, 23; 1Tim 4, 4; Tit 1, 15.

³ Porovnaj Rim 16, 18.

⁴ Pozri ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΥ, επ. Τρικκης: Ὑπομνήματα εἰς τὰς καθολικὰς Ἐπιστολάς. Ἰακώβου Ἀποστόλου ἡ καθολικῆ ἐπιστολή. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca). Τομος 119*. Ἀθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006. p. 492.

⁵ Pozri SZTUK, D., cit. dielo, s. 42.

slovami apoštol Jakub nechcel povedať, že by nepriateľstvo a boje boli prevládajúcim stavom kresťanského spoločenstva v čase napísania listu. Chcel iba “vysvetliť kresťanom, odkiaľ prichádza a ako vzniká takýto (zlý) stav tam, kde sa vyskytoval”¹.

Najväčším nebezpečenstvom pre ľudí je skutočnosť, že miestne nepokoje a osobné zrážky v spojení s vnútornými konfliktami jednotlivcov sú následne príčinou aj spoločenských, či dokonca globálnych sporov a vojen, sú ich zárodok. Paradoxom v tejto súvislosti je, že väčšinu hádok a vojen ľudia vedú v mene nejakej pravdy a poznania a odvolávajú sa pritom na nejaké múdre myšlienky, ktoré si údajne osvojili, a ktoré chcú iným nanútiť silou, pretože iní ich údajne odmietajú, či dokonca ohrozujú. Skutočnosť je však v duchu slov apoštola Jakuba taká, že ich správanie nie je inšpirované žiadnou skutočnou pravdou, poznaním ani múdrosťou, ale iba túžbou po ešte väčších pôžitkoch, komfote a bohatstve. Múdrosť je v tomto prípade iba zneužívaná na prikrytie najnižších pudov a hriechnych vášní a hašterivosť odhaľuje pravú príčinu zlého konania ľudí. Skutočnú múdrosť je v takýchto prípadoch nepochopená a nepoznaná kvôli falošnej múdrosti inšpirovanej túžbou po majetku, emóciami a démonmi. Apoštol Jakub preto chce svojimi slovami odhaliť pravú a prvú príčinu vojen a bojov medzi ľuďmi a následne aj medzi celými národmi, ktoré “pramena z nepokoja a nevyrovnanosti, ktoré má človek sám v sebe. Všetko začína v jednotlivcovi, vo vojne, ktorú má vo svojom vnútri... V podstate im hovorí: Ved’ vám to spôsobuje rozkoš – takto sa hádať... Vám spôsobuje slasť byť zatrpknutými voči iným. Alebo ešte inak a vyostrejšie povedané: Vy si tou nábožnou horlivosťou a rivalitou riešite problémy, ktoré máte sami so sebou!”².

Negatívny pohľad na pôžitky a ich vplyv na človeka môžeme nájsť aj v iných knihách Starého³ a Nového Zákona⁴. Podobne je

¹ ОРЛИН, Н.: *Соборныя послания апостола Иакова, первое и второе ап. Петра и ап. Иуды*. Москва 2005, s. 35.

² MRÁZEK, J., cit. dielo, s. 80.

³ Pozri 4Mjž 11, 8-35.

⁴ Pozri Lk 8, 14; Tit 3, 3; 2Pt 2, 13.

to aj na desiatich miestach 4. knihy Makabejcov¹ a v trochu inom význame aj v učení cynikov a stoikov, kde sa za prejav múdrosti považuje “racionálny úsudok, ktorý vládne nad dvoma najvšeobecnejšími a najkomplexnejšími emóciami – bolesťou a pôžitkom. Túžba predchádza pôžitok a potešenie po ňom nasleduje. V pôžitku je zlomyselná tendencia, ktorá zahŕňa chválenkárstvo, chamtivosť, ctižiadostivosť, rivalitu a zlobu”². Aj u Seneku môžeme nájsť kritiku správania sa človeka, ktorý myslí len na svoje vlastné dobro a komfort na úkor iných ľudí: “Si rozhorčený, pretože tvoj otrok, tvoj slobodný sluha, tvoja manželka alebo tvoj klient ti neodpovedali. A potom sa sťažuješ, že štát bol pozbavený slobody, o ktorú si ty pripravil svoju vlastnú domácnosť. A naopak hovoríš tomu tvrdohlavosť, ak človek na otázku mlčí. Ale nechaj ho hovoriť a nechaj ho mlčať a nechaj ho smiať sa!”³. Aj Cicero podobne hovorí, že “múdrost’ môže zahnať smútok z našich sŕdc a ochrániť nás pred panikou a prechkosťou; dajte sa ňou poučiť a môžete žiť v pokoji a uhasiť žiariace plamene túžby. Lebo túžby nie sú schopné uspokojenia; ničia nielen jednotlivcov, ale aj celé rodiny, ba často otriasajú základmi štátu. Práve oni sú zdrojom nenávisťi, hádok a sporov, poburovania a vojen... Svoje slepé útoky obracajú výlučne proti iným. Aj keď sú uväznené v srdci, hádajú sa a napádajú sa medzi sebou, a toto môže viesť iba k tomu, že celý život je zatrpknutý. Preto iba múdry človek, ktorý odstráni všetok narastajúci rad márnosti a omylov, môže žiť nerušený smútkom a strachom”⁴. Vo všeobecnosti u väčšiny pohanských filozofov a židovských mysliteľov je možné nájsť odsúdenie konania ľudí, ktorým

¹ Pozri 4Mak 1, 22 a i.

² ALLISON, D. C. 2013, cit. dielo, s. 598-599.

³ SENEKA: To novatus on anger (Ad novatvm de ira) 3, 35, 1. In: PAGE, T. E. a kol., 1928. Seneca Moral essays with an english translation by John W. Basore, PhD. in three volumes. London: Princeton university, s. 337. Dostupné na internete: <https://ryanfb.github.io/loebolus-data/L214.pdf>

⁴ CICERO: De finibus bonorum et malorum 1, 13, 43-45. In: PAGE, T. E., ROUSE, W. H. D. 1914. The Loeb Classical Library. London: William Heinemann, New York: The Macmillan Co, s. 49. Dostupné na internete: <https://ryanfb.github.io/loebolus-data/L040.pdf>

vládnu vášne, a myšlienku, že túžba po pôžitkoch je “boj proti rozumu”¹. Vojny pripisovali telesne motivovaným túžbam a verili, že zlé impulzy majú vplyv na všetky telesné údy.

Zaujímavé je, že apoštol Jakub nerozlišuje medzi duchovným a telesným pôžitkom, ani medzi prirodzeným a neprirodzeným pôžitkom. Je tomu tak preto, lebo z kontextu listu je zrejmé, že má na mysli každý hriešny pôžitok bez ohľadu na jeho pôvod. Varuje pred hriešnou vášňou pre pôžitky, ktorá “spôsobuje, že blízki (príbuzní) ľudia sa stávajú cudzími a nenávidia jeden druhého, že krajiny sú rozdelené kvôli vnútorným frakciám a vojny pokrývajú more aj súš... Žiadostivosť... privádza k túžbe po peniazoch, ktoré spätne môžu byť utratené na pôžitky, ktoré človek uprednostňuje... Pôžitok ženie ľudí k tomu, aby narušali prikázanie nebyť žiadostivý... Hriešny pôžitok je výsledkom nedočkavej túžby po bohatstve, výrečnosti a telesných slastiach”².

Zdrojom a spúšťačom bojov a roztržiek boli síce materiálne pôžitky, no tento zdroj sám o sebe nebol najdôležitejšou príčinou bojov a roztržiek medzi kresťanmi. Príčinou bojov a roztržiek neboli samotné pôžitky, ale nesprávny postoj k nim zapríčinený vášňami, hriechmi a žiadostivosťou, ktorú niektorí kresťania ešte nedokázali zo seba odstrániť a vykoreniť. Pod pôžitkami je preto potrebné v tomto verši rozumieť nielen samotné pôžitky, ale aj “náchylnosť k nim, túžbu po pôžitku, pôžitkárstvo”³. Príčinou sporov bol fakt, že “každý si kládol za cieľ uspokojenie tých svojich pôžitkov, pretože boli nimi zotročení... Pôžitok nie je to isté, čo túžba po ňom, hoci spolu tesne súvisia, keďže z uspokojenia túžob prichádza pôžitok. Pôžitok na tomto mieste znamená hriešne uspokojenie všetkých zlých túžob, najmä panovačnosti, túžby po moci a prevahe nad inými ľuďmi, po pomste a ponížení súperov”⁴.

¹ WALTON, J. H. a KEENER, C. S., eds., 2016, cit. dielo, s. 2174.

² ALLISON, D. C., cit. dielo, s. 599-600.

³ ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν.: Ερμηνεία εις τήν Επιστολήν τοῦ Ἰακώβου. Θεσσαλονίκη 1975, s. 103.

⁴ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., cit. dielo, s. 268. Porovnaj Tit 3, 3.

Príčina vonkajších vzájomných bojov a roztržiek medzi kresťanmi bola a je vo vnútornej vojne pôžitkov „**bojujúcich**“ (gr. στρατευομένων; cs. κοίτημηχρ) v „**údoch**“ (gr. τοῖς μέλεσιν; cs. οἴκηχρ) človeka. Táto vnútorná vojna v údoch človeka je zapríčinená nemocou a slabosťou ľudskej prirodzenosti spôsobenou vášňami, hriechmi, žiadostivosťou a „vnútorným neovládaním“¹ samého seba. A proti komu pôžitky bojujú? Keďže vojna je vždy medzi znepriatelenými stranami, telesné pôžitky a požiadavky bojujú proti požiadavkám a potrebám ducha². Keďže grécke slovo “μέλος” môže označovať nielen úd tela, ale aj člena nejakého spoločenstva, podľa niektorých exegetov³ je v tomto verši reč o boji hriešnych pôžitkov nielen v jednotlivých údoch tela, ale aj všeobecnejšie v niektorých členoch kresťanského spoločenstva, u ktorých sa ešte stále do veľkej miery prejavovala dominancia telesnosti a telesného zmýšľania starého hriešneho človeka v nich.

Jednotlivé pôžitky spojené so súvisiacimi vášňami bojujú najprv proti sebe navzájom vnútri človeka. Každý jeden z nich bojuje za to, “aby bol uspokojený a stal sa pre človeka najdôležitejšou prioritou”⁴. Následne sa tento vnútorný boj prejavuje aj navonok, kvôli čomu vznikajú boje a roztržky medzi viacerými ľuďmi navzájom. Hriešne “túžby, keď sa usídli v údoch rôznych ľudí, privedú ich až k vzájomným konfliktom”⁵. Svätý Beda Ctihodný tento proces vysvetľuje nasledujúcimi slovami: “Žiadosti bojujú vo vašich údoch vtedy, keď vaše ruky, jazyk alebo iné časti tela nezdržanlivo poslúchajú to, čo im hovorí nehanebný rozum... Kvôli tejto a mnohým ďalším príčinám sa

¹ KOZYRA, J., 2010, cit. dielo, s. 202.

² Pozri 1Pt 2, 11; Rim 7, 23; Gal 5, 17.

³ TRSTENSKÝ, F., 2010. Komentár k Jakubovmu listu. Svit: Katolícke biblické dielo, s. 101.

⁴ ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ, Σ. Χ.: *Υπόμνημα εις τήν επιστολήν του Ἁγίου Ιακώβου*. Αθηναι 1956, s. 67.

⁵ ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ, Σ. Χ., cit. dielo, s. 67.

v nás uskutočňujú boje medzi zlom a dobrom”¹. Viacstranné boje a roztržky vznikajú medzi ľuďmi telesnými s cieľom získať v boji čo najväčší materiálny alebo iný zisk a telesný pôžitok pre seba. Pôžitky a vášne vytvoria v človeku “akoby armádu, ktorá buduje (v človeku) akoby štát v štáte v našich údoch, čiže v našom telesnom bytí, ktorý vládne prostredníctvom našich rôznych údov... Zlé túžby ako vojaci používajú naše údy ako zbrane pre vykonávanie hriešnych skutkov”². Túto vládu zla v tele človeka spomína aj apoštol Pavol, keď hovorí: “Podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím Zákonom, ale vo svojich údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu môjho rozumu a drží ma v zajatí zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch. Ja biedny človek! Kto ma vytrhne z tohto tela smrti? Bohu vďaka skrze Isusa Christa, nášho Hospodina. A tak teda ja sám svojím rozumom slúžim Božiemu Zákonu, ale telom zákonu hriechu”³. Zo slov apoštola Pavla vyplýva, že v telesných údoch vedie telesná a “zmyslová prirodzenosť (človeka) vojnu proti Božiemu Zákonu, ktorým chce duša skrotiť telo”⁴. Tomuto boju, ako vidíme zo slov apoštola Pavla, sa v istej miere nevyhne nikto, dokonca ani tí ľudia, ktorí sa veľmi snažia slúžiť Bohu a podriadiť telo duši. U menej snaživých ľudí, ktorí nechávajú hriešnym vášniam vo svojom nestráženom srdci ničím neobmedzenú voľnosť, je situácia, samozrejme, oveľa horšia. Sú to ľudia, ktorí majú zo zhubného a chaotického pôsobenia hriešnych vášní vo svojom vnútri, dokonca pôžitok a radosť. Zákon a vláda hriechu teda niekde viac, niekde menej, naruša harmóniu vnútri všetkých ľudí a následne aj v celej ľudskej spoločnosti. Ak by jej nebolo, ľudia by nemali dôvod bojovať proti sebe vo vojnách, bojoch, sporoch a hádkach. Z uvedeného vyplýva, že “sám človek dáva slobodu vplyvu zlého vnútorného vetra (vášni), on sám je

¹ БЕДА ДОСТОПОЧТЕННЫЙ, св.: *Толкования на семь канонических посланий. Толкование на послание божественного Иакова* (online). [cit. 2020-11-28]. Dostupné na internete: <http://azbyka.ru/otechnik/Beda_Dostopochtennyj/tolkovanie-na-poslanie-svjatogo-aposto-la-iakova/>

² ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., cit. dielo, s. 103.

³ Rim 7, 22-25.

⁴ GRYGLEWICZ, F., cit. dielo, s. 110.

príčinou nepriateľstva a sporov”¹. Je nerozumné, ak človek hľadá príčinu nepriateľstva a sporov, ktoré prežíva, alebo okolo seba vidí, niekde mimo seba a seba považuje za nevinného.

Slová o pôžitkoch “bojujúcich v údoch” pripomínajú vojenskú terminológiu, ktorú rád používal aj apoštol Pavol. Najznámejšie sú v tejto súvislosti slová apoštola Pavla o Božej výzbroji, pancieri spravodlivosti, štíte viery, šíPOCH zlého, prilbe spásy a meči Ducha”². Kruté vnútorné boje vnútri človeka sú vysvetlením príčin dvojakosti, čiže vnútornej rozpoltenosti niektorých ľudí, o ktorej apoštol Jakub hovorí na iných miestach³. Nie sú to boje, ktoré by spôsobovalo telo samo o sebe, ako to vysvetľovali niektorí starovekí filozofi ovplyvnení dualizmom⁴, pretože telo samo o sebe je Božie stvorenie a dar, ktorý sa môže a má stať chrámom Svätého Ducha. Vnútorné boje spôsobuje telo iba v spojení s hriechom a hriešnou vášňou, ktorá je prvotnou príčinou hriechu, zla a vnútorných rozporov v tele človeka. Vojenskú terminológiu používa apoštol Jakub podobne ako apoštol Pavol preto, aby zdôraznil závažnosť problému a fatálne dôsledky, ktoré pre človeka môže mať hriešna a prehnaná túžba po pôžitkoch, slastiach a komferte. Ak sa človek nepremení na nové stvorenie a ponecháva silu starému človeku v sebe, čiže svojej túžbe po hriechu a pôžitkoch, ničí nielen seba, ale môže vážne ubližovať aj iným ľuďom. Varovné slová apoštola Jakuba v tomto verši sú ďalším rozvinutím myšlienky v predchádzajúcej kapitole o tom, že je neprípustné, aby ten istý človek dobrorečil aj preklínal. Ak človek podobné dvojaké a protirečivé konanie neodstráni, postupne prichádza k násiliu na sebe aj na iných ľuďoch.

Tvrde slová apoštola Jakuba sú dôkazom, že ich autorom je pastier Cirkvi, biskup, ktorému veľmi záležalo na osude ľudí

¹ КИБАЛЬЧИЧЪ, И.: Опыт обозрения и объяснения соборного послания св. ап. Иакова. 3. vydanie. Москва 2004, s. 113.

² Ef 6, 11-17; Porovnaj 2Kor 10, 3-6; 1Pt 2, 11

³ Pozri Jk 1, 7-8; 4, 8.

⁴ Cicero (Tusc 1, 75) napríklad hovoril o potrebe “oddeliť dušu od pôžitku, ktorý je z tela”.

zverených do jeho starostlivosti. List má preto kazateľský (homiletický) štýl, ktorý je vidno najmä v rétorických otázkach¹, v drsnom označení vlastností niektorých ľudí², v živých prirovnaniach a obrazoch v reči³, v zoznamoch cností a hriechov⁴, v ostrých kontrastoch⁵ a v citovaní závažných a známych textov zo Svätého Písma⁶. Ľudí, ktorí spôsobujú vojny a boje, apoštol Jakub kladie do ostrého protikladu a kontrastu s “múdrymi a rozumnými” ľuďmi, o ktorých hovoril v predchádzajúcej kapitole⁷. Každá rétorická otázka je následne zodpovedaná vysvetlením a odhalením nedostatkov, ktoré treba odstrániť. Slová o vojnách o bojoch sú vysvetlením toho, k čomu privádza trpká závišť, o ktorej bola reč v Jk 3, 14-15.

Rozpory vnútri každého človeka majú svoj počiatok v jeho páde do hriechu. “Svojou láskou k hriechu padlý človek spôsobil, že dobro už nie je rozhodujúcim princípom v jeho živote. Nakoľko sa padlý človek zjednotil s hriechom a zlom, natoľko v ňom dobro prestalo byť oživujúcou silou... Človek ovládaný a zotročený hriechom nemá silu konať dobro a namiesto toho vytvára vojny a boje v sebe aj medzi inými ľuďmi. V človeku plnom hriechu je duša vyčerpaná konaním hriechu a nemá dost tej božskej sily, ktorá je potrebná ku konaniu božského dobra. Hriešnik nemá pokoj vo svojej duši, pretože je neustále vo vojne so sebou a potom aj s inými... Pretože je slabý v tom, aby vzdoroval hriechu, dovoľuje, aby ho hriech zbavil jeho osobnosti a pôsobil ním a cez neho ako cez svoj nástroj a sluhu. Je potrebné si uvedomiť, že hriech sa spojil a votkal do ľudskej prirodzenosti preto, že to chcel sám človek... Vášne, ktoré žijú v človeku, sú v skutočnosti jeho vášnivou vôľou. To znamená, že človek

¹ Pozri Jk 3, 13; 4, 1. 5.

² Pozri Jk 4, 4. 8.

³ Pozri Jk 4, 1. 9.

⁴ Pozri Jk 3, 14-15. 17.

⁵ Pozri Jk 3, 14-17; 4, 4. 6. 10.

⁶ Pozri Jk 4, 6.

⁷ Pozri Jk 3, 13.

nehreší z nutnosti, ale preto, že sám seba odovzdal do služby hriechu, ktorý ho postupne zotročuje. Hriech najprv zvíťazí nad vôľou človeka a potom cez vášne vládne nad ním ako nad zajatcom. Nie je to Zákon od Boha, ale zákon, ktorý si vytvoril sám človek svojou nezlomnú láskou k hriechu a vášniam”¹. Z uvedeného je zrejmé, že príčiny sporov vnútri človeka aj medzi ľuďmi nie je správne hľadať vo vonkajších okolnostiach, ale vo vôli a vnútornom stave človeka. Čím je v človeku viac hriechu, tým menej je v ňom takých zásad a síl, ktoré by ho viedli k vnútornej harmónii s Bohom, so sebou a s inými ľuďmi.

Okrem vnútorných rozporov a vzájomných bojov medzi ľuďmi existujú aj jednostranné útoky a boje, ktoré sú vedené zo strany telesných ľudí proti duchovným ľuďom, svedomitým kresťanom a všetkému duchovnému. Tento boj predpovedal Isus Christos, keď povedal: „Všetky národy vás budú nenávidieť pre moje meno“². Príčina tejto nenávisťi a boja tkvie v tom, že Ducha pravdy, ktorý je v duchovných ľuďoch „svet nemôže prijať, lebo ho nevidí, ani nepozná“³. Najhoršie je, ak svet v zmysle hriechov a vášní vládnúcich v tomto svete prenikne aj do života kresťanov, ktorí v dôsledku toho začnú bojovať proti sebe navzájom. Vtedy Cirkev nemá nepriateľa už iba zvonku, ale aj vo svojom vlastnom prostredí a nepriateľom sa človeku stávajú jeho “domáci” vo viere.

V porovnaní s dobou, o ktorej píše svätý apoštol Jakub, situácia v súčasnosti nie je lepšia. Aj dnes môžeme sledovať boje, spory a roztržky medzi veľmocami, štátmi, národmi, mestami aj jednotlivými ľuďmi. Svet je rozdelený na záujmové skupiny, medzi ktorými prebieha často nevyhlásená vojna. Táto vojna nie je vždy jasne viditeľná, no neraz sa svet nachádza na pokraji veľkého a otvoreného konfliktu. Útoky, hádky, invektívy, spory, súperenie, nevraživosť a nepriateľstvo je možné sledovať medzi

¹ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новогa Завета*. Србиње, s. 60-61.

² Mt 24, 9.

³ Jn 14, 17.

spoluobčanmi, manželmi, partnermi, bývalými priateľmi, susedmi a žiaľ aj medzi takzvanými kresťanmi, či bývalými spolubratmi vo viere. Boj sa neraz deje aj v prostredí Cirkvi a to veľmi vášnivo a bezohľadne. Príčina je v duchu slov apoštola Jakuba vnútri ľudí, v našich vášniach a túžbe po uspokojení našej žiadostivosti nielen po telesných pôžitkoch ako je láska k peniazom, bohatstvu, prepychu, luxusným domom a stolom prehýbajúcim sa od množstva všelijakých jedál¹, ale aj po duševných a duchovných pôžitkoch ako egocentrizmus, egoizmus, ctižiadosť, túžba po sláve, uznaní, moci a vysokom postavení medzi ľuďmi. “Tak ako sa kedysi v anjelskom svete udiala vzbura, tak sa aj vo vnútornom svete človeka, ktorý by mal byť pozemským anjelom, deje neustála vzbura. Hriechne žiadosti nie sú len nespelými požiadavkami duše, ale mocnými povstaniami proti samotnej duši... Ide o vojenské ťaženie nás proti nám. Zrážka pred výbuchom medzi dvoma osobami sa najprv deje vnútri každej z nich. Je to povstanie, ktoré robí starý človek v nás proti vláde Boha. Je to zápas dvoch svetov v ringu našej duše. Je to ťaženie zákona hriechu proti zákonu Boha”².

Svoju agresivitu ľudia často skrývajú za príčiny politické, nacionalistické, filozofické alebo náboženské. No, ako to vyplýva zo slov apoštola Jakuba, príčina agresivity je vždy jednoduchá, je to túžba po ešte väčších pôžitkoch, než sú tie, ktorými sa človek nasycoval doposiaľ. Inými slovami, príčinou sú emócie a nálady prepojené s funkciami organizmu, ktoré sa prejavujú navonok. Vonkajšie príčiny sú len výhovorkou, sebaklamom a podvodom voči spoločnosti. “Človek vyhlasuje vojnu, vypúšťa (bojové) rakety a v skutočnosti je za tým jeho urazená sebaláska... Nepriateľstvo, (nevhodná) politická aktivita, spoločenská agresia sa prejavujú preto, že človek nedokáže kontrolovať svoje telo, nedokáže ho skrotiť, nemôže ho postaviť na patričné miesto, aby sa podriadovalo duchu a nie naopak. Z tej istej príčiny vyplývajú aj rôzne (nevhodné politické a iné) ambície... No netreba si

¹ Pozri Rim 16, 18.

² ΑΕΡΑΚΗΣ, Δ. Γ., Αρχιμ., 1986. ‘Η Ἐπιστολή τοῦ Ἰακώβου. 1. vydanie. Ἀθήνα : Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη, s. 94.

myslieť, že my sme lepší... Keby totiž niektorým z nás dali moc, prejavili by sme sa veľmi svojrázne. Keby niektorí z nás dostali moc, funkcie ich organizmu by sa prejavili viac otvorene kvôli sociálnym dôsledkom (ich správania). Sláva Bohu, že takú moc nemáme”¹.

Boje medzi ľuďmi, vnútorné aj vonkajšie, telesné aj duševné a duchovné sú podporované hriechnym vnútorným svetom každého jednotlivca, ale aj vzájomným zlým vplyvom jedných ľudí na druhých. Tento vplyv je mimoriadne intenzívny zo strany falošných učiteľov, zlých radcov a ľudí, ktorí sa odvažujú rôznymi cestami učiť ľudí a vplývať na iných bez toho, aby mali na to aspoň základné predpoklady, kompetencie a hlavne Božie povolanie a požehnanie Cirkvi. Títo ľudia sa často “pokrytecky tvária, že sú cnostní a duchovní, zatiaľ čo sú telesní a vášniví... Títo ľudia, ktorí túžia po pôžitkoch a ziskoch, ak sa im nedostanú, upadajú, biedni, do nevraživosti a zlomyseľnosti, pričom sa neraz usilujú aj zabiť svojich bratov, aby im mohli vziať ich majetky, manželky alebo bohatstvo”².

Z túžby po moci a sile, pôžitku, bohatstve, pomste a ďalších podobných veciach vznikli všetky vojny a spory na svete. “Spravodlivosť, bázeň pred Bohom a duch pravdivej zbožnosti nikdy nevyvolal vojnu. Jedine vzpurné a zvrhlé vášne ľudí premenili zem na rozsiahle bojové pole. Keby medzi všetkými ľuďmi zavládol duch pravdivej zbožnosti, neexistovali by viac vojny. Vojna vždy vzniká kvôli tomu, že bola spáchaná nejaká nepravosť z jednej alebo druhej strany, alebo z oboch strán. Duch spravodlivosti, rovnosti a pravdy, ktorý chce viera v Christa vypestovať v ľudských srdciach, by definitívne ukončil vojny a konflikty”³. Kresťanstvo má reálnu silu nastoliť na Zemi mier,

¹ СТЕНЯЕВ, О., прот., 2014. *Мудрость небесная и земная. Беседы на послание апостола Иакова*. Москва: Миссионерский центр имени иерея Даниила Сисоева, s. 152-153.

² ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, οσ., 1986. *Ερμηνεία εις τας επτα Καθολικας 'Επιστολας των 'Αγιων 'Αποστολων 'Ιακωβον, Πετρον, 'Ιωαννου και 'Ιουδα*. Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη, s. 122.

³ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., cit, dielo, s. 269.

avšak iba za predpokladu, že kresťanstvom a kresťanským Evanjeliom začneme naozaj žiť a nie iba o ňom hovoriť. Vojny nebudú iba tam, kde ľudia uveria v to, že na prvom mieste, pred všetkým ostatným, má byť láska a pokora.

Mimoriadne vážne nedostatky a zlyhania, na ktoré apoštol Jakub upozorňuje adresátov listu, sú svedectvom toho, že duchovná premena kresťanov nie je jednorázový, ale “kontinuálny proces”¹. Apoštol Jakub svoj list adresoval bratom vo viere, čiže ľuďom veriacim v Christa, ktorí sú však ešte stále rozpoltení, ktorí sa ešte stále do istej miery priatelia so svetom hriechu. Jeho slová sú trpkou ukázkou toho, že aj napriek prijatiu krstu, žiaľ, nie je možné považovať všetko pred krstom za tmu a všetko po krste za svetlo. Premena a prerodenie človeka na nové stvorenie nenastáva hneď a po krste ešte nie je úplná, je len na začiatku. U človeka po krste ešte dlho popri daroch Svätého Ducha pôsobí aj zákon zla v jeho údoch, múdrosť zdola a dvojité myslenie v jeho rozume a svetské túžby v jeho srdci. Túto skutočnosť je potrebné si uvedomiť a priznať. Čím skôr a čím lepšie si to človek uvedomí, tým viac sa vyhne pýche a chybám človeka neskúseného vo viere. Novopokrsteným je potrebné pomôcť rozpoznať svoj reálny stav, citlivo pripomínať a vysvetľovať im, že sú len na začiatku, že stav prvotnej blaženosti je len dočasný a že cesta k napredovaniu vedie jedine cez dlhoročný asketický boj so samým sebou a v spoločenstve so staršími a skúsenejšími bratmi a sestrami v Christu. “Úplná dôslednosť v kresťanskom živote nie je daná hneď pri prvom oddaní sa Bohu, ale získava sa pomaly a bolestivo prostredníctvom mnohých premien. Uskutočňovanie týchto premien dáva človeku hlboké uvedomenie si toho, čo znamenajú slová apoštola Jakuba o tom, že viera sa osvedčuje cez mnohé skúšky (Jk 1, 2-3) a prečo by mali byť tieto skúšky, keď nastanú, považované za dokonalú radosť. Každá takáto skúška je totiž príležitosťou pre rast a novú premenu od miery sveta k miere

¹ JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press, s. 212.

Boha. Toto bol presne ten dôvod, prečo Boh požiadal od Abraháma, aby obetoval Izáka. Abrahám mohol vtedy spoznať, že Boh, keď mu dával väčší dar, dovolil mu preukázať svoju vieru prostredníctvom skutkov a ukázať, že bol Boží priateľ”¹.

Z vyššie uvedeného vyplýva záver, že zlo vo svete nie je iba dôsledkom nedokonalosti sociálnych štruktúr alebo politiky, ale v prvom rade je to dôsledok zla, hriechu a nedokonalosti v nás. Naša nedokonalosť a hriešnosť je ten prvotný dôvod a príčina toho, prečo sa ničí a kazí život celej spoločnosti. Hriechy v nás ľuďoch vytvorili taký typ kultúry a spoločnosti, kde “byť znamená mať”². V takejto spoločnosti potom neustále rastie násilie, pretože ak mať je najväčšia hodnota, potom sú ľudia ochotní obetovať a vykonať čokoľvek pre získanie vyššieho ekonomického statusu, po ktorom túžia. Takáto spoločnosť pestuje v ľuďoch kultúru skrytej závidosti a trvalej nespokojnosti, ktorá zasiahla všetky kontinenty. V súčasnosti “nielen jednotlivci, ale celé korporácie a štáty túžia po zmocnení sa toho, čo patrí iným s cieľom stať sa (akoby) väčším”³. Východisko z tejto situácie je jedine v návrate k Bohu a skutočným ľudským a duchovným hodnotám cez pokánie. Pretože príčina zla je v srdciach ľudí, ľudstvo môže uzdraviť len úprimné pokánie z celého srdca. Pravdivú a prospešnú sociálnu etiku môžu dať ľuďstvu len ľudia s čistým srdcom naplnení láskou k Bohu a k ľuďom.

2 ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς·

2 Желаете, и не имаете: убиваете и завидуете, и не можете одолеть: сражаете и боретесь, и не имаете, зана не просите:

¹ JOHNSON, L. T. 1998, cit. dielo, s. 212-213.

² JOHNSON, L. T. 1998, cit. dielo, s. 213.

³ JOHNSON, L. T. 1998, cit. dielo, s. 213.

2 Želáte si, a nemáte. Vražдите a závidíte, a nemôžete získať. Hádate sa a bojujete, a nemáte, lebo neprosíte.

4, 2. Po uvedení príčiny bojov a roztržiek medzi adresátmi listu v predchádzajúcom verši, prechádza apoštol Jakub, k vysvetleniu toho, akým spôsobom sa vnútorný boj hriešnych pôžitkov proti duši a všetkému duchovnému prejavuje navonok. Pod pôžitkami, o ktorých bola reč v predchádzajúcom verši, rozumieme samozrejme aj túžbu po nich, ktorá ich predchádza a ktorá je od nich neoddeliteľná. Reč je tu, samozrejme, o zlej túžbe a zlých želaniach, ako to vyplýva z kontextu celého verša, v ktorom apoštol Jakub kritizuje negatívne správanie adresátov listu.

Ľudia, ktorí v sebe neodstraňujú príčiny vnútorných roztržiek, čiže hriešnu túžbu po hriešnych pôžitkoch, prichádzajú postupne do stavu, kedy sa túžba po pôžitkoch stáva najväčším impulzom pre konanie a uspokojovanie pôžitkov sa stáva akoby hlavným cieľom života človeka. Vo chvíli, keď túžba po hriešnych pôžitkoch zvíťazí nad duchovnými silami duše, človek sa prestáva správať duchovne a prirodzene a usiluje sa získať predmety svojich želaní za každú cenu, aj za cenu násilia. Takto dochádza k vraždám, hádkam a bojom medzi ľuďmi, ktoré sú sprevádzané nepokojmi, nepriateľstvom a násilnosťami.

Slová “želáte si, a nemáte” (gr. ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε; sl. *желаете, и не имаете*) poukazujú na to, že niektorí adresáti listu túžili v prvom rade po vlastníctve materiálnych vecí, ako to vyplýva aj z kontextu listu, a v nich samotných hľadali svoje šťastie bez spoločenstva s Bohom. Želanie pozemského blaha nemusí byť zlé, ak si želáme veci primerané, potrebné, užitočné, také, ktoré neprekážajú našej spáse, a ak pri tom nezabúdame na to, že ich darcom a prameňom je Boh, ktorý pre nás zostáva najvyššou hodnotou. Ak si však človek želá také pozemské veci, ktoré nie sú primerané, potrebné, užitočné ani spasiteľné a ešte k tomu zabúda kvôli nim na Boha a Jeho prikázania, takéto želania a veci sa stávajú nečistými a hriešnymi. Apoštol Jakub

mal na mysli práve takéto hriešne a nečisté želania, pretože hovorí o ľuďoch, ktorí si želajú pozemské blahá bez vzťahu k Bohu a bez Jeho požehnania. Moderným jazykom by sme mohli povedať, že v skúmanom verši je reč o ľuďoch s hedonistickým správaním (zameraným na pôžitky), ktorých márnivé a rozmarné túžby končia spravidla fiaskom¹. Zlá túžba po materiálnych hodnotách bez ohľadu na Božiu vôľu a dobro iných ľudí sa stáva ešte horšou vtedy, keď nie je uspokojená, pretože vedie k pocitu čoraz väčšej frustrácie. Preto apoštol Jakub ďalej hovorí, že človek posadnutý neuspokojenou túžbou môže postupne dôjsť až k vraždám a bojom proti svojim blíznym, ktorí mu, ako je mylné presvedčený, bránia v pokroku. “Koreň všetkých hádok a sporov medzi veriacimi vyrastá z túžby mať stále viac a zo závisti. Zdvorile sa tomu hovorí “držať krok so susedmi”, presnejšie sa to nazýva hrabivosť, chamtivosť a závisť. Táto túžba neustále naberá na sile, až sú ľudia ochotní urobiť takmer čokoľvek, len aby svoju túžbu spokojili. Príliš pomaly sa učia, že pravé uspokojenie nenájdu týmto spôsobom, ale iba vtedy, keď sa uspokojia s jedlom a oblečením, ktoré majú (1Tim 6, 8)”².

Slová „**vražďíte**“ (gr. φονεύετε; csľ. ѹБІВЛѢТЕ), a „**bojujete**“ (gr. πολεμεῖτε; csľ. КѠРЮТЕ) nemajú iba obrazný alebo duchovný význam, ale je ich potrebné chápať aj v doslovnom zmysle útľaku a ubližovania blíznym aj s následkami smrti³. Svedčí o tom fakt, že nielen v tomto verši, ale aj o niekoľko veršov ďalej apoštol Jakub kritizuje podobné konanie adresátov listu: “Odsúdili ste a zabili ste spravodlivého”⁴. Uvedený verš pritom podľa exegétov nehovorí len o zabití Christa, ale všeobecne aj iných spravodlivých, napríklad arcidiakona Štefana, apoštola Jakuba Zebedovho a ďalších. Takéto správanie sa, žiaľ, v každej dobe vyskytovalo občas aj medzi ľuďmi, ktorí sa formálne hlásili k viere v Boha, či dokonca aj ku kresťanstvu. “Presadzovať

¹ Pozri KOZYRA, J., 2010, cit. dielo, s. 202.

² MACDONALD, W., 2017. *Biblický komentár k Novému Zákonu*. Brno: Alef, s. 975.

³ Porovnaj Sir 34, 21-22.

⁴ Jk 5, 6. Porovnaj tiež Jk 2, 11.

myšlienku, že sa daná časť listu nevzťahuje na kresťanov, znamená ochudobniť celú pasáž o hodnotu, ktorú pre nás má”¹. Konali a konajú tak ľudia, ktorí nepochopili alebo nesprávne pochopili podstatu kresťanstva, prípadne ju ani nechceli pochopiť, pretože boli neveriaci, alebo verili v iného Boha. Takýto ľudia sa vždy vyskytovali medzi laikmi aj medzi duchovenstvom vo všetkých sférach spoločnosti a Cirkvi. K svojej neveri, či dokonca nenávisti voči Bohu alebo ľuďom sa niektorí z nich za istých okolností dokonca otvorene priznávajú. Najznámejším skutkom zabitia iného človeka veriacimi ľuďmi v prísne náboženskom prostredí bolo zabitie Isusa Christa², na ktorého ukrižovaní mohli mať v minulosti priamy alebo nepriamy podiel aj niektorí z prvých adresátov listu apoštola Jakuba. Iným príkladom zabíjania zo strany kresťanov sú vojny križiakov, inkvizícia, násilnosti pri osídľovaní amerického kontinentu za prítomnosti misionárov, či krutovláda niektorých zdanlivo kresťanských panovníkov v rôznych storočiach a na rôznych miestach sveta. O vražednom a militantnom správaní sa niektorých falošných kresťanov, ktorí sa občas vyskytujú v prostredí Cirkvi, hovorí aj sv. Kliment Rímsky vo svojom prvom liste ku kresťanom v Korinte: “Bola vám daná všetka sláva a priestor, avšak splnili sa na vás slová Písma: “on jedol a pil, vykřmil sa a stučnel, milovaný, a stal sa nepokorným” (5Mjž 32, 15). Odtiaľ pochádza žiarlivosť a závisť, nepriateľstvo a spor, prenasledovanie a nepokoj, vojna a zajatie. Takýmto spôsobom ľudia nečestní povstali proti ctihodným, neslávnici proti slávnym, hlúpi proti rozumným, mladí proti starším. Preto sa stratila spravodlivosť a mier, pretože všetci opustili bázeň pred Bohom, stali sa prázdny mi vo viere, nekonajú podľa pravidiel Jeho prikázaní, nežijú život hodný nasledovníkov Christa, ale každý začal nasledovať svoje zlé túžby a dopustil, aby ho opäť ovládla

¹ MACDONALD, W., 2017, cit. dielo, s. 975.

² Pozri Sk 2, 24.

protizákonná a nečistá závišť, cez ktorú do sveta prišla aj smrť (Prem 2, 24)”¹.

Napriek vyššie uvedeným skutočnostiam sa u niektorých reformačných teológov objavili pochybnosti o tom, či apoštol Jakub mohol vyčítať adresátom listu vraždenie. V dôsledku týchto pochybností bola vytvorená hypotéza, že slovo “vražďíte” (gr. φονεύετε) je v texte uvedené omylom namiesto podobného gréckeho slova “φθονείτε”, ktorého význam je akoby oveľa jemnejší a to “závidíte”. Prvým, kto prišiel s návrhom zameniť v tomto verši slovo “vražďíte” za “závidíte” bol Erazmus Rotterdamský, ktorého neskôr nasledoval Luther, Kalvín aj niektorí ďalší a neskorší predstavitelia reformácie a reformovanej teológie. Proti tomuto návrhu však hovorí skutočnosť, že vyššie navrhovaná zámena slov nemá žiadnu oporu v biblickej tradícii a starých biblických rukopisoch². Vnesenie podobnej úpravy do biblického textu by teda bolo svojvoľné a tiež nesprávne, pretože ako výstižne hovorí grécky biblista Stergios Sakkos, “Bude nám beda, ak začneme meniť text alebo spochybňovať autoritu Písma iba preto, že nie sme schopní niečo vysvetliť alebo preto, že sa nám nepáči nejaký pojem”³. Podobne ako všetky ostatné slová a myšlienky vo Svätom Písme aj slová tohto verša netreba zmeniť, ale správne vysvetliť, čo sa dá veľmi úspešne urobiť. Výčitka apoštola Jakuba, že adresáti listu vraždia, má viacero významov. Okrem doslovného významu, ktorého opodstatnenie sme vysvetlili vyššie, má toto vyjadrenie aj ďalšie duchovné a morálne významy.

¹ КЛИМЕНТ РИМСКИЙ, священномученик: *Послания к коринфянам. Первое послание Коринфянам. Глава III. Печальное состояние Коринфской Церкви вследствие возмущения, происшедшего из зависти* (online). [cit. 2020-09-23]. Dostupné na internete: https://azbyka.ru/otechnik/Kliment_Rimskij/poslanija-k-korinfjanam/#0_4

² ALAND, B. et al. eds.: *NOVUM TESTAMENTUM GREECUM, editio Critica maior, IV. Catholic letters. Part 1. Text. Installment 1. James. 2. rev. vydanie*. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft. 2014, s. 66.

³ ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., 1975, cit. dielo, s. 106.

Oikoumenios hovorí, že hriešne žiadosti a túžby pri uskutočňovaní rôznych pôžitkov sú tou príčinou, kvôli ktorej človek koná zlo, konkrétne vraždu, závisť, boje a vojny. Zlé rozpoloženie človeka je tiež príčinou toho, prečo človek nakoniec nedosahuje to, po čom túži. V závere Oikoumenios dodáva, že podľa jeho názoru apoštol Jakub na tomto mieste nemal na mysli telesnú vraždu a vojnu, ktorá sa dá predpokladať skôr u zločincov a nie u ľudí, ktorí podľa miery svojich síl veria a prichádzajú k Hospodinovi, ale duchovnú vraždu ľudí, “ktorí zabíjajú svoju dušu drzými snahami, prostredníctvom ktorých sa vedie vojna proti zbožnosti”¹. Uvedený výklad Oikoumenia nevnímame ako protikladný, ale ako dopĺňujúci k vyššie uvedenému doslovnému výkladu. Poukázanie na duchovné zabíjanie svojej alebo cudzej duše u hriešnika je poukázaním na rovnako závažný hriech ako je telesná vražda, pretože ako hovorí Isus Christos: “Počuli ste, že otcom bolo povedané: Nezabiješ! Kto by však zabil, musí ísť pred súd. Ale ja vám hovorím: Každý, kto sa hnevá na brata, musí ísť pred súd”². Apoštol Ján o tom svedčí ešte jasnejšie, keď hovorí: “Každý, kto nenávidí svojho brata, je vrah”³. Podľa výkladu S. Sakkosa v slovách tohto verša je možné vidieť aj tzv. “hysteron proteron”⁴, čiže preventívnu kritiku v prítomnom čase niečoho, čo adresáti listu môžu vykonať až v budúcnosti, ak neučinia pokánie a naďalej budú prebývať v súčasnom zlom duchovnom stave a smerovaní. V tomto zmysle apoštol Jakub “zdôrazňuje nebezpečenstvo (vraždenia), do ktorého môže priviesť človeka túžbou po pôžitkoch vystupňovaná a do krajnosti privedená vražedná nenávisť”⁵. Varuje čitateľov, že sú ovládaní vražedným rozpoložením vyprovokovaným neovládateľnou žiadostivosťou, ktorá ich v kombinácii so závisťou a vidinou dosiahnutia

¹ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΥ, επ. Τρικκης: Ὑπομνήματα εἰς τὰς καθολικὰς Ἐπιστολάς. Ἰακώβου Ἀποστόλου ἡ καθολικὴ ἐπιστολή. In: MIGNE, J.-P.: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca). Τομος 119. Ἀθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006. p. 492.

² Mt 5, 21-22.

³ 1Jn 3, 15.

⁴ ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., 1975, cit. dielo, s. 106.

⁵ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 269.

vytúženého cieľa môže priviesť až k páchaniu vražd, ak neučinia pokánie a nezmenia svoje vnútorné rozpoloženie. R. Hoppe vidí v slovách apoštola Jakuba o vraždách, bojoch a vojnách súvis so snahou niektorých adresátov učiť a poučovať iných bez toho, aby mali skutočnú múdrosť. Táto neskromná snaha a túžba nakoniec priviedla k rozbitiu súdržnosti celého spoločenstva a “k vytvoreniu strán”¹, ktoré proti sebe bojujú, čo je v úplnom rozpore so skutočnou múdrosťou a ostatnými kresťanskými cnosťami. Konanie inšpirované závišťou a nenávišťou privádza k tomu, že ľudia začínajú bojovať jeden proti druhému, všemožne prejavovať nepriateľstvo, konať deštruktívne a zničujúco vo vzťahu k seba aj iným ľuďom a v krajnom prípade prenasledovať jeden druhého až na smrť, čo sa postupne prenáša na celú spoločnosť, v ktorej začínajú vznikať “spory, rozpory vedúce k neporiadkom a rozkladu spoločnosti”². Keďže takýto ľudia obracajú proti iným “svoju nevyrovnanosť”³, môžeme povedať, že v skúmanom verši je reč o ľuďoch chorobne frustrovaných, nenaplnených, zakomplexovaných, nespokojných a nevyrovnaných so samými sebou a tiež s podmienkami, v ktorých žijú. Keďže túto situáciu nevedia riešiť pozitívnou prácou na sebe a v prípade potreby aj na primeranom zlepšení svojich podmienok, riešia to násilím rôzneho druhu, ktoré obracajú proti iným, najmä úspešnejším ľuďom.

Archim. Daniil Aerakis v slovách tohto verša vidí nielen varovanie pred zabíjaním kvôli peniazom a pomste, ale aj varovanie pred zabíjaním nenarodených detí kvôli zabezpečeniu väčšieho pohodlia. Druhý z uvedených skutkov je názorným príkladom toho, ako môže túžba po pôžitkoch nakoniec skončiť vraždou. Je to “víťazstvo hedonizmu nad cnosťou. Nikdy, v žiadnej vojne nepotieklo toľko krvi, kôľko tečie kvôli umelým

¹ HOPPE, R.: *List Jakubův*. Kostelní Vydří 2001, s. 79.

² ЗЕФИРОВЪ, Н., прот.: *Общедоступное объяснение апостольских посланий. т. 1., Соборныя послания*. Могилевъ Губ. 1911, Москва 2005, s. 18.

³ MRÁZEK, J., 2012, cit. dielo, s. 81.

potratom, ktoré sú... ovocím... zlej túžby”¹. Tretím typom zabíjania, pred ktorým varuje apoštol Jakub, je podľa archim. Daniila Aerakisa krivé obviňovanie, klebety, ohováranie a intrigy, ktoré tiež dokážu zabiť človeka morálne alebo duchovne². V tejto súvislosti je v súčasnosti možné spomenúť aj mediálne zavraždenie človeka, zničenie jeho cti, mena, či postavenia v spoločnosti, ktoré so sebou niekedy prináša aj tragické dôsledky. Príčinou aj v tomto prípade môže byť závisť, pomsta alebo túžba po moci a peniazoch. Človek bojuje proti inému človeku niekedy iba preto, že ten iný má to, po čom on túži a nedostáva sa mu toho, s cieľom zmocniť sa vytúžených bláh iba pre seba. Pretože príčinou všetkých vyššie uvedených prejavov zla je túžba po pôžitkoch, je možné povedať, že “všetkým vojnám a konfliktom by sa dalo predísť, keby sa ľudia uspokojili s tým, čo každý z nich má, a neusilovali sa kvôli nenásytnej túžbe získať viac na úkor iných prostriedkami, ktoré sú neprípustné”³.

Kresťania by nemali mať medzi sebou boje, ale iba lásku⁴. No keďže existuje veľa kresťanov, ktorí sú kresťanmi iba podľa mena, vyskytujú sa medzi nami ľudia, ktorým nie je cudzia ctižiadostivosť a “odsúdeniahodné úmysly vo vzťahu k blíznym, boj nie za duchovné dary, ktoré nie sú v moci človeka, ale za slávu, česť a materiálne prostriedky. Na realizáciu vášne sa pritom používa neuveriteľná chytrosť. Stáva sa, že ľudia s nepriateľstvom bojujú proti blížnemu kvôli jeho dobrej morálke, vznešenosti citov, snáh a cieľov, hoci takéto nepriateľstvo je neužitočné a odsúdeniahodné pre nepriateľa. Ten, kto si želá byť dobrý, a necíti v sebe dostatok sily na konanie dobra, nemal by sa hádať a prejavovať nepriateľstvo k blížnemu,

¹ ΑΕΡΑΚΗ, Δ. Γ., Αρχιμ., 1986, cit. dielo, s. 96.

² Pozri Sir 28, 17. 21.

³ ΤΡΕΜΠΕΛΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 269.

⁴ Pozri Jn 13, 34-35.

keď cíti jeho prevahu nad sebou, ale mal by sa obrátiť s modlitbou k Bohu¹, ktorý je darcom múdrosti a rozumnosti”².

Zo slov „nemáte, lebo neprosíte” jasne vyplýva, že medzi adresátmi listu boli ľudia, ktorí sa chceli mať dobre bez Boha a modlitby. Títo ľudia neprosili Boha v modlitbe o pomoc pri získavaní pozemských blah, ale snažili sa o ich získanie iba vlastnými silami a to aj cenu konania zla a hriechov. Takýmto konaním sa dostali do rozporu s Bohom aj so svojimi blíznymi. Ich želania a aj všetko, čo získavali, prestávalo byť požehnané, užitočné, spasiteľné a stávalo sa hriechom a nečistým. Niektorí adresáti neprosili nielen o materiálne blahá, ale ako to vyplýva z kontextu listu, neprosili ani o múdrosť od Boha. Sami seba považovali za prameň múdrosti a každý tak mal svoju múdrosť. Dôsledkom toho bolo, že sa narušila súdržnosť spoločenstva a vznikli vyššie spomínané boje, za ktorými je potrebné vidieť aj vzájomnú rivalitu v učení a “názorný príklad skupinových záujmov, ktoré spochybňujú božskú múdrosť”³. Apoštol Jakub varuje pred zanedbávaním modlitby preto, lebo “modlitebná prosba je vyjadrením vedomia, že človek nie je všemohúci a zároveň obrátením sa k Tomu, kto túto všemocnosť má”⁴. Modlitba tak pomáha k odstráneniu pýchy, sporov a prejavov nenávisťi a k získaniu pokory a pokoja v medziľudských vzťahoch, ktorý nebol samozrejmosťou v minulosti a nie je samozrejmosťou ani v súčasnosti. Modlitba je tiež vyjadrením nádeje na Božiu pomoc a dôvery, že Boh túto pomoc môže ochotne poskytnúť, že môže a chce dať prosiacemu človeku “všetko, čo je potrebné na zemi v dočasnom živote, aj... nebeské dobrá, z ktorých je možné sa večne radovať”⁵.

¹ Pozri Jn 16, 24.

² КИБАЛЬЧИЧЪ, И., 2004, cit. dielo, s. 114.

³ НОРРЕ, R., 2001, cit. dielo, s. 79.

⁴ SOUČEK, J. B.: *Dělná víra a živá naděje, Výklad epištoly Jakubovy a první epištoly Petrovy*. Praha 1968, s. 66.

⁵ БЕДА ДОСТОПОЧТЕННЫЙ, св.: *Толкования на семь канонических посланий. Толкование на послание божественного Иакова* (online). [cit. 2020-09-23]. Dostupné na internete: <http://azbyka.ru/otechnik/Beda_Dostopochtennyj/tolkovanie-na-poslanie-svjatogo-aposto-la-iaкова/>

Na základe vyššie uvedeného výkladu je možné obsah tohto verša parafrázovať nasledujúcim spôsobom: “Želáte si, ale nemáte, pretože to, čo si želáte, je vám odopierané. Závidíte a ešte k tomu aj vraždíte, aby ste odstránili osoby, ktoré vám prekážajú v získavaní predmetov vašich túžob a opäť nemôžete získať to, čo si želáte. Taktiež sa hádate a bojujete, aby ste uspokojili svoje túžby, ale nedosahujete to, za čo bojujete. Toto všetko sa deje preto, že neprosíte”¹ v modlitbe Boha o veci užitočné a spasiteľné. “Jediný istý prameň, z ktorého môžete dostať, (po čom túžite), je Boh². Lenže vy ste si dali za svoj cieľ pôžitok, kvôli čomu ste odrezali samých seba od tohto prameňa a nemodlíte sa k Bohu, aby On uspokojil vaše želania, ktoré sú v súlade so zákonom. Vráťte sa k Bohu a On vám dá to, po čom bude v takomto stave túžiť vaša duša inšpirovaná bázňou pred Ním. Pretože v tom, po čom túžite dnes, nemôže byť uspokojení Bohom³. Bojujete a nedarí sa vám získať to, po čom túžite, pretože sa nemodlíte. Nemodlíte sa k Bohu a neprosíte od Neho, aby vás osvietil, či to, za čím sa tak ponáhľate, je v súlade s Jeho vôľou. Nesledujete svoje hriechne a zvrátené náklonnosti a preto musíte neustále čeliť krachu svojich nádejí. Výsledkom je, že bojujete! Ten však, kto chce niečo získať bojom a vojnou, chce to získať nespravodlivým a hriechnym spôsobom. Výsledkom je, že na svoje počínanie nemôže mať požehnanie a pomoc Boha, ktorý by mu zabezpečil úspech”⁴.

Metropolita Nikolaj Mrđa sa pozerá na obsah tohto verša z pohľadu pravoslávnej duchovnosti a vidí v ňom varovanie pred takým stavom v ľuďoch a medzi ľuďmi, ktorý sa vyznačuje chaosom a neporiadkom. Tento chaos a neporiadok je v človeku kvôli hriechu a spôsobuje disharmóniu života. V takomto stave “proti vnútornému človeku bojuje hriech. Človek chce dobro, ale je v ňom hriech, ktorý mu nedovolí, aby v sebe pocítil dobro, ktoré je od Boha. Kým v človeku žije hriech, jeho želania

¹ ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., 1975, cit. dielo, s. 106.

² Pozri Jk 1, 17; Ag 2, 9.

³ Pozri Jk 1, 7.

⁴ ΤΡΕΜΠΕΛΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 270.

adresované Stvoriteľovi v modlitbe sa neplnia. Starý Zákon nemohol oslobodiť ľudskú prirodzenosť od hriechu a hriešnych vášní. Preto ľudia rodili plody (skutky) protikladné s dobrom. Siali vietor a žali búrku. Pôsobením sily smrti ľudia premýšľali o vraždách a závidi a šírili chudobu”¹. Toto sa deje aj dnes všade tam, kde ľudia ešte stále premýšľajú starozákonne, pohansky, nekresťansky alebo dokonca protikresťansky. Jedinou silou, ktorá dokáže vyslobodiť človeka z moci hriechu je zjednotenie s Bohom v Christovi, ktoré znamená “oplodnenie duše večnými plodmi. Len vierou v Boha, zjednotením ľudskej duše so zmŕtvychvstalým Christom človek prináša plod Bohu, plod, ktorý má večnú hodnotu pred Bohom. Za pomoci blahodate človek prináša plod Bohu, čiže rodí to, čo je nesmrteľné a večné. Ľudia, ktorí zostali pod zákonom hriechu, nevyhnutne rodia smrť. Prečo? Pretože hriešne vášne ich ovládajú a nútia konať to, čo je nezákonné, rodia smrť v myšlienkách, v pocitoch aj v skutkoch. To je dôvod, prečo takýto ľudia nezískavajú nič také, čo by bolo posvätené blahodaťou a požehnané Bohom. Ich boj je márný, pozemský, satanský, pretože sám človek je dielňou neúspechu a smrti”². Podľa skutkov je možné rozpoznať vlastnosti ľudí aj bohov alebo idolov, ktorým sa ľudia klaňajú. Skutky hovoria pravdu o celom človeku. “Človek totiž nemôže konať dobro, dovtedy, kým je jeho život skazený. Do Nebeského kráľovstva vchádza len ten človek, ktorý nielen svojimi rečami vyznáva Christa, ale aj skutkami a životom. Ľudia, ktorí vždy iba hromadia majetok, nikdy nebudú pociťovať dostatok... Ľudia, ktorí hľadajú blaženosť tu na zemi a pritom žijú nemorálne a v rozpore s Božím zákonom, nikdy ho nenájdu... Neustále po niečom túžia a čím viac majú, tým viac túžia po ešte väčšom bohatstve... Ten je bohatý, kto si neželá mať veľa. Ten, kto chce mať viac, než dostal od Boha, je vždy chudobný... Snaha človeka iba vlastným úsilím dosiahnuť blaženosť je bojom proti Bohu. Keď človek považuje všetko výlučne za svoju zásluhu a nie za

¹ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004, cit. dielo, s. 61.

² НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004, cit. dielo, s. 61-62.

dar od Boha, v podstate sa bije s Bohom tak, ako sa celú noc bil s Bohom praotec Jakub... a toto je nesprávny spôsob boja”¹.

Prot. Oleg Steňajev upozorňuje na dôležité poučenie, ktoré vyplýva zo skúmaného verša a to, že každé zlo sa človeku vráti. “Ak chceme niečo dosiahnuť pomocou našich hriешných žiadostí – agresie, závisti, hádok, nepriateľstva, nič pozitívne aj tak nedosiahneme. Agresia bude rodiť agresiu, hnev bude opätovaný hnevom a ľudia, ktorí nevedia ustúpiť, nemôžu prejaviť pokoru a tak sú odsúdení na to, že ich zlo sa obráti proti nim”². O tejto zákonitosti hovorí už Starý Zákon, kde sa napríklad v knihe Ester opisuje príklad bohatého, pyšného a zlého Hámána, ktorý pomocou intríg a klebiet pripravoval smrť spravodlivého Mordochaja len za to, že bol zbožný a mal také duchovné a morálne zásady, ktoré boli pre Hámána neznesiteľné. Všetko sa skončilo tým, že na šibenici pripravenej Mordochajovi bol nakoniec obesený Hámán³. Ten istý princíp je opísaný aj v Novom Zákone, kde sa hovorí: “Akým súdom súdíte, takým budete súdení. A akou mierou meriate, takou vám bude namerané”⁴. Z uvedeného dôvodu “máme veľmi dobrý mechanizmus pre budovanie správnych vzťahov s Bohom. Ak chceme, aby bol Hospodin milostivý k nám, správajme sa dobre k ľuďom okolo nás! Mali by sme snažiť byť iným príkladom! Kresťan by mal byť vo všeobecnosti prívetivým, príjemným a vždy radostným človekom. Mala by z neho vyžarovať radosť... Dobro nás nikdy neopustí, ale naopak, vždy nás nájde”⁵. O uvedenej zákonitosti hovorí obratným spôsobom aj výrok z knihy Sirachovho syna Isusa: “Púšťaj svoj chlieb po vodnej hladine, lebo po mnohých dňoch ho nájdeš”⁶.

Skúmaný verš má aj vážny sociologický a etický význam. Pripomína a varuje, že zlo, ktoré neustále vidíme vo svete a ktoré

¹ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004, cit. dielo, s. 62.

² СТЕНЯЕВ, О., прот., 2014, cit. dielo, s. 154.

³ Est 7, 9-10.

⁴ Мт 7, 2; Pozri tiež Мк 4, 24; Лк 6, 31. 38;

⁵ СТЕНЯЕВ, О., прот., 2014, cit. dielo, s. 155.

⁶ Sir 11, 1.

neraz pociťujeme aj na vlastnej koži v podobe “sociálnych prevratov, násilia, vojny a zabíjania nie je iba dôsledkom zle nastavených sociálnych štruktúr, ale v prvom rade je to výsledok nezdravého chápania ľudskej slobody inšpirovanej múdrosťou zdola, ktorá skresľuje skutočnosť a ktorá následne nachádza svoje vyjadrenie v sociálnych štruktúrach, ktoré skresľujú skutočnosť systematicky. Analýza zla a spôsobu, ako zlo vedie k zabíjaniu, ktorú predkladá apoštol Jakub, je najvýraznejšou a najsilnejšou analýzou podobného druhu v Novom Zákone. Poskytuje jasné vysvetlenie jeho skoršieho tvrdenia, že túžba rodí hriech a vykonaný hriech potom prináša smrť (1, 15). Žiadna analýza nehovorí tak o súčasnej... kultúre, ktorá je prakticky založená na logike zla... Jazyk reklamy vytvára svet hodnôt, v ktorom “byť” znamená “mať”, kde mať viac znamená byť viac, vytvára mechanizmus, ktorý je priamo zameraný na vytváranie “istého smútku” z toho, že niekto má niečo, čo iný nemá, a zároveň túžby urobiť čokoľvek pre získanie vytúženej veci... Logika, že závišť, ktorá vedie k špirále násilností, nakoniec privedie človeka z periférie k najväčšiemu výtoku spoločnosti, je v skutočnosti motorom, ktorý poháňa globálne konflikty a vojny... Závišť a žiadostivosť nielen jednotlivcov, ale aj spoločností a štátov požaduje zmocnenie sa toho, čo patrí iným s cieľom byť väčší a mocnejší”¹. Učenie apoštola Jakuba je unikátne v tom, že vyzýva nielen k dodržiavaniu nejakých formálnych etických zásad, ale vyzýva veriacich k spoločenstvu s živým Bohom. V spoločenstve s Bohom sa morálka stáva službou Bohu a blížnym, stáva sa zachovávaním Božích prikázaní, slov a vôle s cieľom šíriť duch a spoločenstvo lásky a priateľstva. Pretože apoštol Jakub za príčinu sociálnych priestupkov a násilia považuje nemoc ľudskeho srdca, pre udržateľné odstránenie týchto negatívnych javov navrhuje jediné možno riešenie, ktorým vylicenie ľudskeho srdca cez jeho návrat k Bohu prostredníctvom modlitby. V dobe, kedy náboženská viera ľudí viac rozdeľovala než spájala, apoštol Jakub poukazuje na taký spôsob chápania sociálnej etiky, kedy človek svoju slobodu

¹ JOHNSON, L. T., 1998, cit. dielo, s. 213.

vníma ako neoddeliteľnú od zodpovednosti voči Bohu a ľudom. Toto je pohľad, ktorý má reálnu šancu pomôcť ľuďom odstrániť z ich života príčiny násillia a zla.

3 αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.

3 **ΠΡΟΣΗΤΕ, ἢ ΝΕ ΠΡΕΜΛΕΤΕ, ΖΛΗΕ ΣΛΤΕ ΠΡΟΗΤΕ, ΔΑ ΒΖ ΕΛΛΕΤΕΧΖ ΕΛΙΣΗΧΖ ΗΚΔΗΒΕΤΕ.**

3 Prosíte, a nedostávate, lebo zle prosíte, aby ste to využili na svoje pôžitky.

4, 3. Okrem toho, že niektorí adresáti listu neprosili pri získavaní pozemských vecí a blah pomoc a požehnanie od Boha, vyskytoval sa u nich aj ďalší neduh. Týmto neduhom bolo, že prosili od Boha veci, ktoré síce mohli byť vo svojej podstate dobré, ale oni ich chceli využiť pre svoje hriechne pôžitky. Takéto prosby nevedú ani k vypočutiu u Boha, ani k ničomu dobrému.

Slová „**prosíte, a nedostávate**“ poukazujú na to, že Boh nevypočúva modlitby za niečo, čo chceme využiť na konanie zla. K nevypočutiu modlitby dochádza vždy vtedy, keď prosíme so zlým cieľom, čiže vtedy, keď predmet modlitby chceme využiť nie na to, na čo by sme mali.

Zo slov „**zle prosíte**“ je vidno, že je možné modliť sa zle a tiež to, že samotná modlitba sa môže niekedy stať dokonca zlom a hriechom. Každé také rozpoloženie človeka, ktoré vyjadruje snahu získať niečo, čo chceme využiť na konanie zla „bez Boha, alebo dokonca s pomocou Boha, svedčí o pripútanosti... k svetu, o zabudnutí na Boha a zrade Boha“¹. Z uvedených dôvodov bude v nasledujúcom verši sústredená pozornosť na nebezpečenstvo svetskosti a nepriateľstvo voči Bohu.

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901. Соборное Послание св. Апостола Иакова. Киевъ, s. 235.

2. O PRIATEĽSTVE SO SVETOM (4, 4-6).

4 μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες! οὐκ οἶδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ Θεοῦ ἐστίν; ὃς ἂν οὖν βουλευθῆ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται.

4 Прелюбоудѣе и прелюбоудѣицы, не видите ли, какъ любви мѣра сего вражда бл҃гѣ житѣ, иже бо во воехощетъ др҃угъ быти мѣрѣ, врагъ бж҃иѣ бываетъ.

4 Cudzoložníci a cudzoložnice! Či neviete, že priateľstvo s týmto svetom je nepriateľstvom s Bohom? Komu sa teda zachce byť priateľom sveta, stáva sa nepriateľom Boha.

4, 4. Pretože milovanie hriешnych žiadostí a pôžitkov je zrada čistej a svätej lásky k Bohu, tých ľudí, ktorí kvôli telesným pôžitkom narušili zväzok lásky s Bohom, apoštol Jakub nazýva slovami „cudzoložníci a cudzoložnice“.

Oslovenie „**cudzoložníci a cudzoložnice**“ (gr. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες; csł. прелюбоудѣе и прелюбоудѣицы) môže mať telesný alebo duchovný význam. V telesnom zmysle ide o nevernosť manžela voči manželke alebo opačne kvôli inému človeku, s ktorým cudzoložník vstupuje do telesného a nezákonného spolužitia. V duchovnom zmysle je cudzoložstvo neverou a zanechaním lásky k Bohu a života s Bohom kvôli akýmkoľvek ľuďom, veciam, ideám, modlám alebo hriешnym pôžitkom, s ktorými človek začal žiť a ktoré si zamiloval. Cudzoložstvo v duchovnom zmysle je opustením, zarieknutím sa a zradou Boha. Každý totiž, kto koná v rozpore s Božími prikázaniami, miluje viac hriеш než Boha, čiže je Bohu neverný¹. V prípade nami skúmaného verša je oslovenie „cudzoložníci a cudzoložnice“ potrebné chápať v prvom rade v duchovnom zmysle, ako nevernosť Bohu, no do istej miery aj v telesnom,

¹ Pozri Jn 14, 15. 21.

pretože aj telesné cudzoložstvo je hriechom nielen proti telu a človeku, ale aj proti Bohu a Jeho zákonom.

Telesné cudzoložstvo patrí medzi hriechy, ktoré by kresťania nemali konať nielen skutkom, ale ani slovom¹, myšlienkou alebo pohľadom². Je to hriech proti vlastnému telu, ktoré by malo byť chrámom Svätého Ducha³, aj proti Zákonom Boha⁴, ktorý ustanovil manželské spolužitie, jeho prirodzené pravidlá a morálku. Podľa knihy prísloví cudzoložník stratil rozum, nič svoju dušu, pôsobí si bolesť, zneuctenie a hanbu, ktorá sa ničím nedá zahladať a potrvá naveky⁵.

Nazvanie ľudí, ktorí zradili Boha, Jeho prikázania, vieru a Cirkve, cudzoložnicami sa vyskytovalo už v knihách Starého Zákona⁶, kde bol vzťah Boha a národa prirovnávaný k manželstvu. Odpadnutie národa od Boha bolo v tomto zmysle prirovnávané k správaniu neverného manžela. Podobné chápanie vzťahu Boha a ľudí sa vyskytuje aj v Novom Zákone, kde Cirkve označuje ako nevesta Christa, prípadne Baránka⁷ a odpadnutie od Christa a Jeho Evanjelia sa charakterizuje ako cudzoložstvo⁸.

V tom istom zmysle nazýva cudzoložníkmi a cudzoložnicami niektorých adresátov listu aj svätý apoštol Jakub. Ich nevernosť voči Bohu a závislosť na telesných žiadostiach, ktorej boli podriadení, ktorú chceli nasýtiť a ktorá sa prejavovala vo vzájomných roztržkách, bojoch, hádkach, vraždách, závidi a oddanosti telesným pôžitkom, apoštol pomenováva ako cudzoložstvo a „priateľstvo s týmto svetom“. Slová **“či neviete”** (gr. οὐκ οἴδατε; sl. **НЕ ВѢСТЕ ЛИ**), ktorými sa začína táto myšlienka, sú apélom na to, že kresťania by tieto veci mali vedieť

¹ Pozri Ef 5, 3.

² Pozri Mt 5, 28-29.

³ Pozri 1Kor 6, 18-19.

⁴ Pozri 3Mjž 20, 10; 5Mjž 22, 22.

⁵ Pozri Pr 6, 29. 32-33.

⁶ Pozri Iz 1, 21; 57, 3; Ezech 16, 23-38; 23, 27; Oz 2, 2. 4; Jer 3, 7-10;

⁷ Pozri Mt 9, 15; 22, 10; 25, 1; Mk 2, 19; Lk 5, 34; Jn 2, 9; 3, 29; 2Kor 11, 2; Ef 5, 23; Zj 19, 7.

⁸ Pozri Mt 12, 39; 16, 4; Mk 8, 38; Zj 2, 22.

a rozumieť im, pretože im boli naučení v cirkevnej katechéze, ktorou prešli a prechádzajú, a tiež zo živého “spoločenstva s Christom v živote Cirkvi”¹, v jej Tajinách a duchovnosti. Potreba nepriviazanosti a nezávislosti od hriešnych žiadostí sveta sa opisuje napríklad v knihe Henocha takto: “Múdrosť Hospodina duchov Ho zjavila svätým a spravodlivým, pretože ochránila duchovenstvo spravodlivých, ktorí znenávideli a pohrdli týmto svetom neprávosti, odvrátili sa od všetkých jeho skutkov a všetkých jeho ciest,... ktorí milujú Boha a nezamilovali si ani zlato ani striebro ani (iné) blahá tohto sveta, ale odovzdali svoje telá na utrpenie”².

Pod pojmom „svet“ (gr. κόσμος; sl. *μίρζ*) je v prípade tohto verša v kontexte s predchádzajúcimi veršami potrebné rozumieť hriešne pôžitky, ktoré „povzbudzujú dušu k hriechu“³, všetok bezduchý a iba “telesný život, ktorý je matkou rozkladu”⁴. Nie je tu reč o Bohom stvorenej prírode alebo všetkých ľuďoch vo všeobecnosti, ale o tom, čo je v tomto svete a ľuďoch nečisté, zlé a hriešne. Pod svetom je na tomto mieste potrebné rozumieť to, “čo je vo svete — žiadostivosť tela, žiadostivosť očí a pýcha života”⁵. Svet v negatívnom zmysle sú zlé myšlienky, ktoré vo svete vládnu, zlé zvyky a skutky, ktoré sa vo svete robia⁶ a mravná zvrátenosť, ktorá sa v ňom šíri⁷. Slovo “svet” sa stalo biblickým synonymom hriechu a zla preto, lebo svet podľa slov

¹ ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ, Σ. Χ., 1956, cit. dielo, s. 69.

² KNIHA ENOCHA 48, 7; 108, 8. In: McCracken, A.: The Book of Enoch (online). Library at the University of London. [cit. 2014-08-16]. Dostupné na internete: <<http://scriptural-truth.com/images/BookOfEnoch.pdf>>

³ DIDYM ALEXANDRIJSKÝ, sv.: In epistolam beati Jacobi apostoli brevis enarratio. PG 39.

⁴ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΥ, επ. Τρικκης: Ὑπομνήματα εἰς τὰς καθολικὰς Ἐπιστολάς. Ἰακώβου Ἀποστόλου ἡ καθολικῆ ἐπιστολή. In: MIGNE, J.-P.: ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca). Τομος 119. Αθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006. p. 493.

⁵ 1Jn 2, 16.

⁶ Pozri Iz 55, 7.

⁷ Pozri Ezech 23, 27.

apoštola Jána “leží v zle”¹, zlo v ňom vládne a prevláda. Cudzoložstvo, duchovné aj telesné, je hriech, ktorí sa vyskytoval medzi Židmi aj medzi pohanmi od pradávna. Apoštol Jakub slovami tohto verša vyzýva kresťanov pochádzajúcich z oboch spomínaných skupín, aby bojovali so svojimi niekdajšími zlozvykmi, ktoré sa neraz, žiaľ, vracali a objavovali v ich živote aj po prijatí kresťanstva.

Na priateľstvo so svetom v negatívnom zmysle tohto slova nie je možné pozerat' ako na „nevinnú zábavu“, pretože priateľstvo so svetom znamená, že človek sa stáva „**nepriateľom Boha**“ (gr. ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ; csl. врагъ бж҃їи). Láska k svetu v zmysle hriešnych žiadostí a pôžitkov nevyhnutne prináša nepriateľské a nenávistné rozpoloženie voči Bohu, pretože „rovnaké city vo vzťahu k dvom protikladným osobám alebo predmetom sa nemôžu zniest' v jednom srdci“². Slová apoštola Jakuba sú, ako je tomu aj v iných prípadoch, v plnom súlade so slovami Evanjelia, ktoré hovorí: „Nik nemôže slúžiť dvom pánom; pretože buď jedného bude nenávidieť a druhého milovať, alebo jedného sa bude pridržat' a druhým bude opovrhovať. Nemôžete slúžiť aj Bohu aj mamone“³. Láska sveta je protikladná Božej láske tak “ako je smrť protikladom života”⁴.

Podľa slov sv. Dimitrija Rostovského “cudzoložná láska tohto sveta je nepriateľstvom proti Bohu preto, lebo sa protivý Božiemu Zákonom, narúša jeho pravidlá, prekračuje Bohom ustanovené hranice (správania) a samotné manželské spoluzitie ľudí, ustanovené, určené a uzákonené Bohom, tak považuje za nič”⁵.

V druhej polovici verša apoštol Jakub pre väčšie zdôraznenie ešte raz trochu inými slovami konštatuje, že „komu sa teda zachce

¹ 1Jn 5, 19.

² ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901, cit. dielo, s. 238.

³ Mt 6, 24; Lk 16, 13.

⁴ КИБАЛЬЧИЧЪ, И., 2004, cit. dielo, s. 119. Pozri Rim 8, 7. 8.

⁵ ДИМИТРИЙ РОСТОВСКИЙ, святитель: События в шестом столетии четвертого тысячелетия. In: *Келейный летописец* (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: https://azbyka.ru/otechnik/Dmitrij_Rostovskij/kelejnyj-letopisets/42

byť priateľom sveta, stáva sa nepriateľom Boha“. Z týchto slov vyplýva, že na oddanosť hriešnym žiadostiam a pôžitkom apoštol Jakub pozerá ako na vedomé úsilie a rozpoloženie človeka. Nie je to iba formálne riešenie, ale „činnosť, ktorá svojim obsahom svedčí o náklonnosti srdca“¹. Byť **“priateľom sveta”** (gr. φίλος τοῦ κόσμου; csl. дрѣгъ быти мѣрѣ) znamená dlhodobu, vedome a so záľubou prebývať v hriechu, milovať hriech, ktorý je svete. Byť priateľom sveta, znamená žiť svetsky, žiť v hriešnych pôžitkoch a podľa hriešnych žiadosti, ktoré sú “chcením sveta a zmýšľaním sveta”². Láska k svetskému životu a hriechu by mala byť kresťanom cudzia, pretože je cudzia Božej láske: “Nemilujte svet, ani to, čo je vo svete. Ak niekto miluje svet, nie je v ňom Otcova láska”³. Láska k svetskému životu v hriechu robí z Božieho a kedysi veriaceho človeka “cudzoložníka a neveriaceho”⁴. Takýto stav je nezlučiteľný s kresťanstvom, pretože kresťanom je len ten človek, ktorý sa zmieril s Bohom, zamiloval si Boha a ľudí a dobrovoľne sa zriekol lásky k hriechu a zlu. Hriech a zlo sa u neho vyskytuje už iba ako niečo nechcené a odmietané⁵, čo sa môže stať už iba zriedkavo a zo slabosti⁶.

5 ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφή λέγει, πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ Πνεῦμα ὃ κατώκησεν ἐν ἡμῖν;

5 Ἡλὴ μνηστὲρ, ἴακω βεδε πηλιήτε γλαγόλετз: кз злѣнстѣ желѣетз дрѣгъ, ἡже βεληήεω βз нбѣ;

5 Alebo sa domnievate, že Písmo nadarmo hovorí: „Až po závist' túži (po nás) Duch, ktorý sa v nás usídlil?“

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901, cit. dielo, s. 238.

² ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., 1975, cit. dielo, s. 109.

³ 1Jn 2, 15.

⁴ ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., 1975, cit. dielo, s. 109.

⁵ Pozri Rim 7, 19.

⁶ Pozri 1Jn 2, 1.

4, 5. Zo slov „**alebo sa domnievate**“ vyplýva, že v myšliach čitateľov apoštol Jakub predpokladal možnosť vzniku nejakej myšlienky, ktorá by bola v rozpore s jeho slovami o tom, že priateľstvo so svetom je nepriateľstvom voči Bohu. Aká to mohla byť myšlienka? Čitateľov listu v minulosti aj dnes by mohlo napadnúť, či priateľstvo so svetom musí vždy a nevyhnutne znamenať nepriateľstvo voči Bohu, či by sa priateľstvo so svetom a jeho pôžitkami nedalo nejako spojiť s priateľstvom a láskou k Bohu. Aby apoštol Jakub odstránil uvedené pochybnosti a upevnil v srdciach čitateľov pravdu, že priateľstvo so svetom je nezlučiteľné s priateľstvom voči Bohu, usiluje sa v ďalších svojich slovách dokázať, že akýkoľvek, aj ten najmenší, odklon smerom k svetu v jeho negatívnom zmysle je zanechaním lásky k Bohu a nepriateľstvom voči Nemu. Túto pravdu dokazuje opísaním vzťahu medzi Bohom a ľuďmi v takom zmysle, že tento vzťah si vyžaduje absolútnu oddanosť.

Boh chce, aby sme mu boli celkom oddaní a zasvätení, pretože Jeho Duch „**až po závisť túži (po nás)**“ (gr. πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ; csľ. кз зѣвистѣи желѣтѣ). Boh od nás očakáva úplnú službu sebe ako slobodnú odpoveď na Jeho nezmerateľnú lásku k nám. Napriek tomu, že jeho túžba po nás je taká veľká, siahala len „po závisť“, čiže nemá nič spoločné s hriechom a vášňou závisť.

To, že Boží Duch po nás „**túži**“ (gr. ἐπιποθεῖ; csľ. желѣтѣ) znamená, že nechce, aby sme patrili komukoľvek a čomukoľvek, čo je Mu nepriateľské, čo by nás oddelilo od Jeho lásky a spoločenstva s Ním.

Apoštol Jakub sa snaží priviesť čitateľov listu k pochopeniu pravdy, že o túžbe Svätého Ducha po nás nehovorí Sväté Písmo „**nadarmo**“ (gr. κενῶς; csľ. вѣдѣ). Z tejto pravdy vyplýva, že každý, kto slúži svetu, „zrádza Boha, žije v rozpore s Jeho želaním, v dôsledku čoho koná ako Boží nepriateľ“. O zlučiteľnosti lásky k svetu s láskou k Bohu nemôže byť za daných okolností žiadna reč“¹.

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901, cit. dielo, s. 242.

Pod „Duchom“ spomínaným v tomto verši treba jednoznačne rozumieť Svätého a Božieho Ducha, tretiu osobu Svätej Trojice. Svedčí o tom aj výraz „**ktorý sa v nás usídlil**“ (gr. ὁ κατώκησεν ἐν ἡμῖν; csl. **ѣже вѣли́ца въ ны**), ktorý sa v Novom Zákone spomína výlučne v súvislosti so Svätým Duchom. Tomuto tvrdeniu nijako neodporuje fakt, že v nasledujúcom verši bude reč o Bohu, pretože Svätý Duch je Boh a činnosť všetkých troch osôb Svätej trojice je vždy v úplnom súlade.

Slová Písma, ktoré sú v tomto verši uvedené, nie je možné no Svätom Písme nájsť v presne takej istej podobe. Z uvedeného vyplýva, že obsah Svätého Písma citoval apoštol Jakub na tomto mieste nie doslovne, ale voľne. V tomto verši a do istej miery aj v nasledujúcom mal apoštol Jakub s najväčšou pravdepodobnosťou na mysli to miesto Svätého Písma Starého Zákona, kde sa Boh nazýva žiarlivcom, ktorý trestá nepravosti otcov na deťoch do tretieho a štvrtého pokolenia u tých, čo Ho nenávidia, ale milosrdenstvo preukazuje až do tisícneho pokolenia tým, čo Ma milujú a zachovávajú Jeho príkázania¹.

6 μείζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει· ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

6 БО́ЛШДЮ ЖЕ ДА́ЕТЪ БЛА́ГТЬ: ТЪ́МЖЕ ГЛАГО́ЛЕТЪ: ГДЬ ГЪ́РДЫМЪ ПРОТЪ́ВНТЦА, СМНРЪ́ННЫМЪ ЖЕ ДА́ЕТЪ БЛА́ГТЬ.

6 A dáva väčšiu blahodať; preto hovorí: „Boh pyšným odporuje, ale pokorným dáva blahodať.“

4, 6. Nevernosť a zrada Boha zo strany tých, čo sa im zachcelo priateľiť sa so svetom, čiže milovať hriech, je nielen veľká a ťažká, ale aj veľmi ľahkovážna a nerozumná, pretože Boh tým, ktorí sa kvôli Nemu zriekajú pozemských pôžitkov „dáva väčšiu blahodať“, dáva im svoje nebeské dary a božskú pomoc.

¹ Pozri 2Mjž 20, 5-6.

Skutočnosť, že ľudia verní Bohu dostávajú „väčšiu blahodat“ (gr. μείζονα χάρις; csl. болшѣю бла҃гѣтъ) netreba chápať v tom zmysle, že tí, čo nie sú verní Bohu, dostávajú menšiu duchovnú blahodat' od Boha, ale predsa ju dostávajú. Slová tohto verša treba rozumieť tak, že Boží priatelia dostávajú celkom inú, duchovnú a božskú blahodat', ktorá je neporovnateľne väčším blahom pre človeka, než sú pozemské a telesné blahá, ktoré si užívajú Boží nepriatelia. Myšlienka tohto verša by sa dala vyjadriť aj takto: „Svätý Duch dáva niečo väčšie, než sú blahá sveta, dáva blahodat“¹.

Blažený Augustín väčšou blahodat'ou nazýva blahodat', ktorú Boh dal svätým a pokorným ľuďom prostredníctvom Christa v porovnaní s tou blahodat'ou, ktorú mal Adam: “Adam mal veľkú blahodat', ale inú, nepodobnú. Adam prebýval v dobre, ktoré dostal od dobroty svojho Stvoriteľa. Adam si sám nepripravil svojimi zásluhami blaho, v ktorom by nezažil žiadne zlo, keby zotrval v dobre. No tí svätí, na ktorých sa vzťahuje blahodat' vykúpenia, v tomto živote prebývajú v zle, z ktorého vzývajú k Bohu: Zbav nás od zlého (Mt 6, 13). Adam, keď ešte žil v dobre, nepotreboval Christovu smrť, no ostatných... oslobodila krv Baránka. Adam nepotreboval Jeho pomoc, o ktorú ostatní prosia slovami: Vo svojich údoch vidím iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu môjho rozumu a drží ma v zajatí zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch. Ja biedny človek! Kto ma vytrhne z tohto tela smrti? Blahodat' Božia skrze Isusa Christa, nášho Hospodina (Rim 7, 23-25). Veď ich telo si želá to, čo odporuje duchu (porovnaj Gal 5, 17) a duch to, čo odporuje telu. Preto prosia, keď sa namáhajú a sú vystavení skúške v boji, aby im bola daná sila bojovať a zvíťaziť prostredníctvom Christovej blahodate. Adam nebol (do pádu) skúšaný a privádzaný do zmätku podobným bojom proti sebe samému. Svätí (kresťania) preto potrebujú silnejšiu blahodat' – blahodat', ktorá sa zjavila vďaka vteleniu (Christa)... Vďaka prvej blahodati by prvý človek mohol byť spravodlivý, ak by bol chcel, no druhá blahodat' dokáže viac, pretože vďaka nej vzniká aj samotné želanie a to

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901, cit. dielo, s. 244.

také veľké želanie a taký silný plameň lásky, že človek víťazí nad vôľou tela, ktoré si želá to, čo odporuje vôli ducha... Druhá blahodať je natoľko väčšia, že človek vďaka nej nielen získava stratenú slobodu, nielen nemôže bez nej jednoducho prijať dobro a prebývať v ňom, ak si to želá, ale vytvára oveľa viac, a to aj samotné želanie dobra... Ak teraz niekto nemá túto pomoc, prejavuje sa v tomto trest (dôsledok) za hriech. Ak je niekomu daná, dáva sa podľa blahodate... tomu, komu ju Boh chce podarovať, a dáva sa prostredníctvom Isusa Christa... Prostredníctvom tejto blahodate je nám v prijatí dobra a neustálom prebývaní v ňom dané nielen môcť to, čo si želáme, ale aj želať si to, čo môžeme. Toto prvý človek nemal, presnejšie prvé mal, no druhé nemal... Mohol zotrvať v dobre, keby bol chcel, lenže nechcel, a to že nechcel, bol dôsledok jeho slobodného rozhodnutia... Dobrá zásluha bola zničená hriechom a to, čo malo byť odmenou za zásluhy, sa teraz dáva darom blahodate tým, čo sa zbavujú hriechu”¹ prostredníctvom pokánia a života s Christom.

Svätý Kyril Alexandrijský podobne ako bl. Augustín hovorí, že väčšia blahodať je tá, ktorú priniesol a dáva Isus Christos: “Pretože kvôli závidi diabla vstúpila do sveta smrť a vnútri človeka sa usídlil hriech, Christos sa usídlil do vnútra človeka prostredníctvom svojho Ducha, aby nielen odstránil smrť spôsobenú závid’ou diabla, ale aj dal človeku väčšiu blahodať. A ako ju dal? Tak, že zvíťazil a premohol diabla, ktorý snoval úklady proti človeku, daroval človeku večný život namiesto smrti, ktorú spôsobil diabol: “Ja som prišiel, aby mali život, a to v hojnej miere” (Jn 10, 10)”². Svätý Mitrofan Smyrnský k tomu dodáva, že diabol sa usiluje zajať a zotročiť duše ľudí hriechom a telesnými pôžitkami nielen kvôli svojej závidi, ale aj kvôli nepozornosti ľudí, ktorí sa dobrovoľne priatelia so zlom, ktoré

¹ АВГУСТИН, блаженный: *Об упреке и благодати* (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: <http://golden-ship.ru/knigi/3/avgustin_oUiB.htm#_Toc234833627>

² ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, αγ.: Παρά τω Θεοφυλάκτω. In: ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, σσ., 1986, cit. dielo, s. 128.

vládne vo svete. Boh však podľa neho dáva väčšiu blahodať tým, ktorí naopak “dávajú pozor a vzdorujú útokom a zvodným podnetom diablovej závidi... Svätý brat Boží (apoštol Jakub) akoby hovoril: Bratia moji, kresťania, nebojte sa závidi diabla a jeho zákerných úkladov, pretože vaším spolupracovníkom a pomocníkom vo vojne s neviditeľným nepriateľom je Boh a vládca nad duchmi... Diablove vzdoruje a proti nemu bojuje spolu s vami Hospodin..., dáva vám blahodať a silu, aby ste zvíťazili nad jeho metódami a intrigami”¹.

Pod pojmom **blahodať** je potrebné rozumieť Božiu nestvorenú energiu, ktorú nazývame aj Božím svetlom alebo silou. Pojmom blahodať sa niekedy označujú aj rôzne dary, ktoré Boh prostredníctvom pôsobenia svojej nestvorenej energie dáva človeku. Je to napríklad bohatstvo viery a dedičstvo “kráľovstva, ktoré prisľúbil tým, čo ho milujú”², ďalej “Božia priazeň (náklonnosť) a láska”³. Blahodaťou sa nazýva aj “pomoc, ktorú Boh dáva zdarma a z priazne, aby sa mohla uskutočniť túžba človeka celým srdcom sa podriaďiť a zasvätiť Bohu”⁴.

Boh dáva milujúcemu a zároveň milovanému človeku svoju blahodať celkom nezištné. “Boh nemá žiadny zisk zo zväzku s nami. Získavame iba my. Boh dáva, ale nedostáva nič..., aj keď my mu dávame svoju lásku. Naša láska je totiž s tou Božou neporovnateľná”⁵. Bohu nie je možné dať nič, čo nemal, ani niečo vziať, pretože má vždy všetko, všetko mu patrí. Dokonca aj vtedy, keď Boh dáva, nestráca, pretože aj to, čo dal, je naďalej Jeho. Ak sa vo Svätom Písme píše, že Boh sa negatívne pozerá na nevernosť ním stvorených ľudí, nie je to preto, žeby kvôli nim niečo strácal, ale preto, lebo my strácame. Boh, keď vidí, že človek poblúdil, nehnevá sa a nežiarli v našom ľudskom ponímaní, ale naopak ešte viac dáva, samozrejme za predpokladu, že človek učiní pokánie, otvorí sa a s pokorou dar prijíma.

¹ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ, οσ., 1986, cit. dielo, s. 128.

² Jk 2, 5.

³ ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ, Σ. Χ., 1956, cit. dielo, s. 72.

⁴ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 273.

⁵ ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ, Σ. Χ., 1956, cit. dielo, s. 72-73.

Boh dáva človeku dary svojej blahodate preto, lebo chce¹, lebo nás miluje a v dôsledku toho túži po spoločenstve s nami. “O čo väčšia je naša potreba, o to väčšia je aj blahodať, ktorú Boh dáva”².

Pretože podmienkou k tomu, aby Boh daroval človeku dar svojej blahodate, je pokora, apoštol Jakub k prvému citátu z Písma, uvedenému v predchádzajúcom verši, pripája ďalší citát, ktorý pokračuje rozvíjať myšlienku predchádzajúceho verša. Nový citát uvádza prostredníctvom slov “**preto hovorí**” (gr. διὸ λέγει; esl. ꙗкоже глаголетъ), ktoré sa aj na iných miestach vyskytujú ako úvod k citátu zo Svätého Písma³. Tento nový citát znie: „Boh pyšným odporuje, ale pokorným dáva blahodať“. Podstatu uvedeného citátu tvorí myšlienka, že ľudia, ktorí by mali podľa Božej vôle a želania celkom patriť Bohu, sa svojou činnosťou a životom rozdeľujú na dve skupiny. Jedni sa prostredníctvom pokory stávajú Božími priateľmi a druhí kvôli pýche Božími nepriateľmi. Dôsledkom tohto rozdelenia je skutočnosť, že Boh sa k týmto dvom skupinám ľudí správa celkom inak.

Vyššie uvedený výrok je tu citovaný takmer doslovne z knihy Prísloví⁴ podľa prekladu Septuaginty s jedinou zmenou, že namiesto slova Hospodin je tu slovo Boh. V rovnakom znení ho cituje aj apoštol Peter⁵. Existujú však aj rukopisy, v ktorých je na tomto mieste listu apoštola Jakuba použité slovo “Hospodin”⁶ presne tak, ako v starozákonnej Knihe prísloví. Boží nepriatelia sú tu nazvaní pyšnými, pretože „nechcú poznať Boha a Jeho blahá, konajú úplne samostatne v honbe za svetskými blahami,

¹ Pozri Iz 33, 22.

² ΤΡΕΜΙΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 273.

³ Pozri Ef 4, 8; 5, 14; Hebr 3, 7.

⁴ Pr 3, 34.

⁵ 1Pt 5, 5.

⁶ ALAND, B. et al. eds.: NOVUM TESTAMENTUM GREACUM, editio Critica maior, IV. Catholic letters. Part 1. Text. Installment 1. James. 2. rev. vydanie. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft. 2014, s. 69.

pričom sa spoliehajú iba na vlastné ja“¹. Ide o ľudí, o ktorých apoštol Jakub už skôr napísal, že „sa rúhajú dobrému menu (Boha), ktoré bolo prizvané“² na kresťanov. Boží priatelia sú tu nazvaní pokornými, pretože „celú svoju nádej upierajú na Boha, hľadajú nebeské blahá, spoliehajú sa na Božiu milosť, uvedomujú si svoju ničotnosť a márnosť pozemských blah, kvôli čomu majú tú najpokornejšiu mienku o samých sebe“³. Nehľadajú len to, čo vytvoria vlastnými rukami, ale túžia najmä po Božích, nebeských a večných daroch. Nedávajú Bohu len časť samého seba, ale úplne všetko, všetku svoju vieru, nádej a lásku. Inými slovami celý svoj život kladú do Božích rúk a s pokorou ponechávajú Boha, aby ich viedol. Zanechávajú svoje vlastné predstavy a želania o budúcnosti s dôverou, že Boh vie najlepšie, čo je pre nás dobré. Takýto stav sa nazýva tiež podriadenosťou Bohu, ktorú pokorní ľudia dobrovoľne a slobodne prijímajú.

Skutočnosť, že Boh **“pyšným odporuje”** (gr. ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται; csľ. гѡрдѣлымъ протѣвѣтъ) znamená, že Boh nemá nič spoločné s ľudskou pýchou, ktorá sa mu hnuší (protiví, je mu odporná)”⁴. Boh odmieta spojenie s človekom plným pýchy, v dôsledku čoho sa pyšný človek dostáva do žalostného stavu vzbúrenca, odpadlíka a Božieho nepriateľa. Človek je v takomto stave zradcom, ktorí opustil a pošliapal veľký dar a dôstojnosť Božieho syna a dieťaťa. Skôr či neskôr ho očakáva hanba a potupa, ktorú si spôsobil sám. Pyšný človek nie je schopný Božiu blahodat’ prijímať, pretože samého seba vo svojich očiach povyšuje nad Boha, v dôsledku čoho nemá s Bohom žiadne spojenie. Pýcha je “základnou príčinou vzdialenia sa človeka od Boha, základnou príčinou (duchovnej) nevery, čiže základnou príčinou duchovného cudzoložstva. Pýcha je tiež základnou príčinou pôžitkárskeho rozpoloženia človeka, čiže hriechu”⁵. Pojmom pýcha sa označuje “do krajnosti sa

¹ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901, cit. dielo, s. 245.

² Jk 2, 7.

³ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901, cit. dielo, s. 245.

⁴ ΑΓΟΥΡΙΔΗ, Σ. Χ., 1956, cit. dielo, s. 73.

⁵ ΑΕΡΑΚΗ, Δ. Γ., Αρχμ., 1986, cit. dielo, s. 99.

povyšujúca zloba”¹. Pýchou zvedení ľudia sa nechali strhnúť priateľstvom so svetom pôžitkov, v dôsledku čoho pohrdajú Božím zákonom a prikázaniami. Boh nemôže obdarit’ blahodateľnou niekoho, kto si myslí, že blahodať nepotrebuje a všetko vie najlepšie.

Svätý Kyril Alexandrijský pod pyšným, ktorému Boh odporuje, vidí v prvom rade diabla, pretože “ako by mohol nebyť pyšný diabol, ktorý sa chváli a hovorí: “Až nad Božie hviezdy vyvýšim svoj trón..., prirovnám sa k Najvyššiemu” (Iz 14, 13-14)”².

Blažený Teofilakt pod pyšnými rozumie v tomto verši aj ľudí naplnených pýchou, ktorá sa prejavuje napríklad v hlásaní nepravdivého učenia. Apoštol Jakub v tomto verši podľa neho akoby hovoril: “Ja som vás nabádal, aby ste používali svoju múdrosť správne a tak, aby ste si nezaslúžili odsúdenie, aby ste kvôli pýche pravdu nezneužívali, nefalšovali a nemenili pravdivé učenie... Ak Boh odporuje pyšným..., znamená to, že pýšní ľudia bez pochybností patria medzi Jeho nepriateľov”³. K tomuto učeniu blažený Teofilakt dodáva zaujímavú myšlienku, že ešte horšia než pýcha je domýšľavosť, pretože pyšný človek je namyslený kvôli tomu, čo má, ale domýšľavý človek je namyslený ešte aj kvôli tomu, čo nemá, alebo čo vôbec neexistuje. Sv. Nikodým Agiorita k tomu dodáva, že domýšľavosť sa rodí “z lásky k samému sebe”⁴, ak sa táto samozrejme prejavuje nesprávnym a nezdravým spôsobom alebo v neprimeranej miere.

Pretože učenie o pýche ako mimoriadne nebezpečnom hriechu a koreni mnohých ďalších hriechov sa hojne vyskytuje v patristickej literatúre, uvedieme na tomto mieste aspoň niektoré

¹ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 273.

² ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, αγ.: Παρά τω Θεοφυλάκτω. In: ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, οσ., 1986, cit. dielo, s. 128. Porovnaj 1Mjž 3, 1-5; Zach 3, 1; Iz 10, 14.

³ ΦΕΟΦΙΛΑΚΤ ΒΟΛΓΑΡΣΚΙΪ, бл., 2009. *Толкования на Деяния и послания святых апостолов*, Москва: Сибирская Благовонница, s. 332.

⁴ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, οσ., 1986, cit. dielo, s. 128.

najdôležitejšie myšlienky svätých otcov o pýche a to najmä v súvislosti so slovami apoštola Jakuba v nami skúmanom verši. Svätý Vasil' Veľký hovorí, že pyšného človeka je možné spoznať podľa toho, že "sa domáha toho, aby ho uprednostňovali. A uzdraví sa vtedy, ak bude veriť súdu toho, kto povedal: „Boh pyšným odporuje, ale pokorným dáva blahodat“ (Jk 4, 6). Okrem toho je potrebné vedieť, že hoci sa niekto aj zľakne súdu, ktorý bol vyneseny za pýchu, nebude sa môcť vyliečiť z tejto vášne, ak nezanechá všetky myšlienky o uprednostňovaní (jeho osoby)"¹. Svätý Kliment Alexandrijský vidí pýchu u tých ľudí, ktorí manželstvo považujú za nezákonný zväzok ľudí: "Existujú heretici, ktorí manželstvo priamo nazývajú nezákonným skutkom a učia, že je to diabolská ustanovizeň. Hoci sú to nadutí chvastúni, tvrdia o sebe, že napodobňujú Christa, ktorý zostával mimo manželstva a nemal na zemi žiadny majetok. Chvália sa, že Evanjelium pochopili lepšie ako všetci ostatní kresťania. Písmo im však odpovedá: Boh pyšným odporuje, ale pokorným dáva blahodat'. V skutočnosti vôbec nechápu, prečo Christos zostal neženatý"².

Blažený Augustín sa z obavy pred pýchou modlil k Bohu slovami: "Daj mi neustálu zdržanlivosť, ktorá by sa otvorene prejavovala a bola slobodná od každej mravnej nečistoty a nedostatku. Bojím sa o ňu, obávam sa pýchy..., mám strach z narastania nádeje na samého seba. Čím viac je v nej (v nádeji na seba) toho, čo sa jej môže zapáčiť v sebe samej, tým viac sa bojím toho, že keď bude vyhovovať samej sebe, prestane sa páčiť

¹ ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИЙ, святитель: Вопросы о гордости, самолюбии, славолубии и честолюбии. In: *Правила, кратко изложенные в вопросах и ответах* (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: <https://azbyka.ru/otechnik/Vasilij_Velikij/pravila-kratko-izlozhennye-v-voprosah-i-otvetah/1?=>

² КЛИМЕНТ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ, пресвитер: Опровержение второго рода еретиков, практикующих воздержание по злобе на Творца. In: *Строматы (перевод Н. Корсунского)* (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: <https://azbyka.ru/otechnik/Kliment_Aleksandrijskij/>

tomu, kto pyšným odporuje, ale pokorným dáva blahodat”¹. Valerián Simiezký varuje pred dôsledkami pýchy, ktorá spôsobuje odsúdenie človeka vo večnosti: “Ten, kto má rád pokoru, je povolávaný k blahodati, no pre toho, kto pácha hriech pýchy, je určený trest. Preto nech každý samostatne vykorení v sebe vred vysokej mienky o sebe, ak v ňom vyrástol, aby sa Božia spravodlivosť neobrátila proti nemu”².

Prepodobný Béda Ctihodný vo svojom výklade na tento verš hovorí, že “Boh trestá tých, čo nedodržiavajú prísahy, nenásytných milovníkov pôžitkov a ďalších hriešnikov, ktorí opovrhujú Jeho prikázaniami, no napísané je, že osobitne odporuje pyšným, pretože najťažší trest si zasluhuje ten, kto nepochybuje o vlastných cnostiach, kto kvôli presvedčeniu, že si v diele svojho spasenia vystačí aj sám, zavrhuje pomoc Božej blahodate”³. V duši pyšného človeka, ktorý rád vytvára spory a má vysokú mienku o sebe, “žije všetko to, čo Boh nemá rád... Pýcha sa povyšuje nad podriadených a vždy sa búri proti skromnosti a pokore, ktoré sú veľkým duchovným blahom”⁴.

Blahodat’ Boh dáva “**pokorným**” (gr. ταπεινοίς; csl. смиренными), pretože Božia blahodat’ je “pokorou priťahovaná. Pokora spája s Bohom... Zo zjednotenia s Bohom prichádza plod blahodate, ovocie (darov) Svätého Ducha”⁵. Pokora je základ pre všetky cnosti, pretože priťahuje blahodat’, bez ktorej nikto nemôže žiť cnostný život. Pokorní ľudia odmietli túžbu po hriechu, ktorý vládne v tomto svete a túžia po tom, aby boli zasvätení Bohu. Boh im dáva blahodat’, pretože oni ju vďačne

¹ АВГУСТИН, блаженный: О святом девстве. In: БРЭЙ, Д., 2008, cit. dielo, s. 59.

² ВАЛЕРИАН СИМИЕЗСКИЙ, Гомилии 14. In: БРЭЙ, Д., 2008, cit. dielo, s. 60.

³ БЕДА ДОСТОПОЧТЕННЫЙ, св.: *Толкования на семь канонических посланий. Толкование на послание божественного Иакова* (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: <http://azbyka.ru/otechnik/Beda_Dostopochtennyj/tolkovanie-na-poslanie-svjatogo-aposto-la-iakova/>

⁴ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004, cit. dielo, s. 66.

⁵ АЕРАКН, Д. Г., Архм., 1986, cit. dielo, s. 99.

a ochotne prijímajú, pretože si hlboko vážia Božiu priazeň a priateľstvo. Boh ochotne dáva svoju blahodať každému, kto odmietol a sprotivil si pýchu. Kvôli tomu Boh “poslal svojho jednorodného Syna na svet, aby sa stal človekom, trpel, bol ukrižovaný, zomrel a vstal z mŕtvych. Ikonómiou vtelenia a prostredníctvom krstu dal Boh väčšiu blahodať a silu každému kresťanovi, aby vzdoroval pyšnému diablovej a víťazil nad telesnými pôžitkami, ktorými on útočí na človeka, a aby zachovával sväté a oživujúce Božie prikázania. Ten, kresťan, ktorý vzdoruje a bojuje proti diablovej, ktorý víťazí nad vášňami a žiadosťami tela, prichádza prostredníctvom tohto víťazstva do stavu pokory. V tomto stave pripisuje všetko svoje víťazstvo Bohu, od ktorého dostáva ešte väčšiu blahodať a silu získať ďalšie ešte vyššie a väčšie cnosti”¹.

Blažený Teofilakt slová tohto verša považuje za výzvu k pokore, ktorá je cestou k získaniu Božej blahodate: “Sväté Písmo... nám neprikazuje niečo, čo je nemožné, ale silno si želá, aby sa v nás prostredníctvom jeho slov usídlila blahodať. Preto, ak máte pokoru pred Písmom, pokorte sa pred Bohom a získate blahodať cez povýšenie od Boha... Skromnosť alebo pokora je priamym protikladom pýchy a je veľkým dobrom. A pretože skromnosť, pokora a pýcha sa v nás nachádzajú z našej vôle, každý, kto sa povyšuje kvôli pýche, je už odsúdený... a toho, kto sám seba ponížil zo skromnosti, Boh povyšuje vo vhodnom čase, pretože už samotné cvičenie sa v pokore pozdvihuje človeka, ktorý ho získal, do duchovnej výšky”². Veľmi podobne o tejto téme hovorí sv. Gregor Teológ: “Za pýchou nasleduje poníženie, ale za ponížením oslávenie”³. Cezarij Arlský považuje pokoru za cestu k spojeniu s Bohom, ktorý je tiež pokorný: “Bud’ pokorný, aby sa v tebe usídlil Boh, ktorý v tebe chce prebývať”⁴.

¹ НИКОДНМОУ АГИОРЕИТОУ, ос., 1986, cit. dielo, s. 127-128.

² ФЕОФИЛАКТ БОЛГАРСКИЙ, бл., 2009, cit. dielo, s. 332.

³ ГРИГОРИЙ НАЗИАНЗИН, св.: Против императора Юлиана. Слово 4. In: БРЭЙ, Д., 2008, cit. dielo, s. 60.

⁴ ЦЕЗАРИЙ АРЛЬСКИЙ: Прповеди 210. In: БРЭЙ, Д., 2008, cit. dielo, s. 60; Porovnaj Ef 3, 16-17.

Prepodobný Běda Ctíhodný považuje pokoru za cestu k duchovnému uzdraveniu: “Pokorným Boh dáva blahodať, pretože ten, kto sa považuje za chorého kvôli hriechu a modlí sa za svoje uzdravenie, podľa miery svojho želania dostáva uzdravujúce dary (blahodate)”¹.

Pokora sa prejavuje zanechaním svojej vôle a požiadaviek pre dobro blížneho. Z pokory ako základu sa rodia aj ďalšie dobré skutky, vlastnosti a cnosti, ktoré vymenúva vladyka Nikolaj, metropolita dabrobosanský: “Neodsudzovanie, ktoré ukazuje na lásku. Trpezlivosť, ktorá nemyslí na nič zlé proti blížnemu. Srdce milujúce Boha, ktoré sa nemstí zlým za zlé. Mlčanlivosť, ktorá si nevšíma nič, čo sa nás netýka. Skromnosť, ktorá má srdce bez zloby. Ovládanie zmyslov, ktoré prináša pokoj. Krotkosť, ktorá vydrží všetko a milosrdnosť, ktorá sa prejavuje odpúšťaním. Všetko toto rodí v človeku videnie Boha, pokoj v cnostiach a neznepokojený um”².

Na základe vyššie uvedených právd o tom, čo priťahuje Božiu blahodať a čo je naopak prekážkou k jej pôsobeniu, sa stáva pochopiteľným, prečo ľudstvo upadlo do toľkých nečistých a hriechnych vášní. Je to preto, lebo “nemilujeme Boha najviac zo všetkého. Aj telesné cudzoložstvo vládne (vo svete) preto, že mu predchádzalo duchovné cudzoložstvo. Preto, iba ak sa naspäť priblížime k Bohu, Boh nás pokryje svojou blahodaťou”³, v dôsledku čoho dokážeme žiť iným a cnostným spôsobom života.

Slová tohto verša majú aj eschatologický rozmer, pretože hovoria o odmene za pokoru a odsúdení za pýchu zo strany Boha. Apoštol Jakub však neodsúva tieto skutočnosti iba na budúcnosť. V jeho slovách je aj “odkaz na prítomnosť: Boh sa už tu stavia

¹ БЕДА ДОСТОПОЧТЕННЫЙ, св.: *Толкования на семь канонических посланий. Толкование на послание божественного Иакова* (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: <http://azbyka.ru/otechnik/Beda_Dostopochtennyj/tolkovanie-na-poslanie-svjatogo-aposto-la-iakova/>

² НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004, cit. dielo, s. 66.

³ АЕРАКН, Д. Г., Архм., 1986, cit. dielo, s. 99.

proti pyšným a už teraz dáva milosť pokorným”¹. Slová apoštola Jakuba sú teda akoby prepojením večnosti s prítomnosťou, eschatologickej doby s naším terajším životom. Toto prepojenie je v plnosti v súlade s duchom pravoslávnej cirkevnej tradície a učenia, v duchu ktorého nič nie je možné odsúvať iba na budúcnosť alebo večnosť. Kto nepoznal Boha tu a teraz a kto mu neposlúžil prostredníctvom služby bližným tu a teraz, neuvidí Ho ani vo večnosti. Bez pokánia a pokory nepríde Božia blahodať a bez Božej blahodate je nemožný akýkoľvek pokrok v duchovnom napredovaní jednotlivého človeka aj ľudstva ako celku.

¹ HOPPE, R., cit. dielo, 2001, s. 81.

návrhom, zlým skutkom, pýche a démonom. Víťazstvo nad diablom sa dosahuje nie vlastnými silami, ale spoluprácou a spojením s Christom, ktorý svojím spasiteľským dielom diabla raz a navždy premohol.

Pretože diabol stratil skutočnú silu, môže ovládať iba toho, kto mu dobrovoľne slúži a dá mu k dispozícii svoje sily. Voči duchovne silným ľuďom spojeným s Christom je diabol bezmocný. Preto apoštol dodáva, že od ľudí, ktorí sa diablu vzopru, diabol ihneď „ujde“ (gr. φεύξεται; esl. бѣжѣтъ). Diabol neznesie prítomnosť človeka, v ktorom je božská blahodať, úprimná pokora a pevná viera v Boha. Myšlienku tohto verša takmer doslovne cituje a podrobne vysvetľuje sv. Hermas v knihe Pastier¹.

8 ἐγγίσατε τῷ Θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρῖσατε χεῖρας ἀμαρτωλοὶ καὶ ἀγνῖσατε καρδίας δίψυχοι.

8 Пpиблѣжнѣте ѡбъ, ꙗ ꙗ пpиблѣжнѣте бѡгу: ѡчѣстѣте рѣцѣ, грѣшницѣ, ѡспpавнѣте сердца бѡша, двоедѣшнѣ:

8 Priblížte sa k Bohu a priblíži sa k vám. Očistite si ruky, hriešnici, napravte si srdcia, dvojdušní.

4, 8. Pretože vzopretie sa diablu a víťazstvo nad ním sa dosahuje cez spojenie s Christom, apoštol Jakub pokračuje výzvou, aby sa čitatelia priblížili k Bohu. Výsledkom priblíženia sa ľuď k Bohu je následne priblíženie sa Boha k ľuďom: „Priblížte sa k Bohu a priblíži sa k vám“.

V slovách „**priblížte sa**“ (gr. ἐγγίσατε; esl. пpиблѣжнѣте), netreba vidieť len výzvu k zhováraniu sa s Bohom alebo mysleniu na Boha, ale k bytostnému spojeniu s Ním cez začlenenie sa do Tela Jeho Cirkvi, pokánie, neustálu modlitbu, poslušné zachovávanie Božích prikázaní a najmä cez prijímanie Jeho Tela

¹ ЕРМА, св. ап.: Заповеди 12, 5. In: „Пастырѣ“. Сергиев посад 2004, 108-109.

a Krvi v Eucharistii. Pri skutočnom priblížení sa k Bohu nesmie chýbať žiaden z vyššie spomínaných prostriedkov spojenia s Bohom. Výzvu k opätovnému priblíženiu sa k Bohu, čiže k návratu k Bohu nachádzame aj u starozákonných prorokov¹. Priblíženie sa k Bohu je možné nazvať aj “spriatelením sa”² s Bohom. Je to stav, v ktorom je Boh naším Spoločníkom a “Spolubojovníkom”³ v boji proti pokušeniam diabla. Slová apoštola Jakuba sú výzvou k tomu, aby sa v nás zrodila túžba “po najtesnejšom možnom vzťahu s Bohom”⁴, po ktorom nasleduje úplné oslobodenie sa od diabla, ktorý neznesie Božiu prítomnosť a svätú modlitbu.

Priblížiť sa k Bohu môžeme kdekoľvek, pretože Boh je všadeprítomný podľa slov proroka: “Som Bohom iba zblízka?”⁵ znie výrok Hospodina, „a zďaleka už nie som Boh? Ak sa niekto akokoľvek skryje, či ho nevidím?” znie výrok Hospodina. „Či ja nenaplňam nebesá i zem?”⁶. Pretože Boh je všadeprítomný, obklopuje nás zo všetkých strán a vždy je pred nami, nepotrebujeme sa k Nemu priblížiť priestorovo, ale “morálne a duchovne. Približujeme sa k Nemu vtedy, keď sme k Nemu obrátení cez modlitbu, keď si uvedomujeme Jeho dobrodenia voči nám, keď sa pohybuje smerom k Nemu v neustálej a vrúcnej vďačnosti a keď sme zosúladení s Jeho svätou vôľou. A naopak, nemôžeme sa nádejať, že na nás vyleje svoju milosť, ak od Neho zaostávame vzdialení kvôli nášmu prebývaniu v hriechu”⁶. K Bohu sa môžeme priblížiť zároveň aj kedykoľvek, pretože Boh podľa slov Isusa Christa pôsobí neustále: “Môj Otec pracuje doteraz, aj ja pracujem”⁷. Uvedenú skutočnosť potvrdzuje aj svätý Ambróz Milánsky, ktorý hovorí, že “Boh, ktorý sa približuje (k ľuďom), neodháňa od seba tých, ktorí sa približujú

¹ Pozri Zach 1, 3; Mal 3, 7.

² ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ, Σ. Χ., 1956, cit. dielo, s. 72.

³ ΑΕΡΑΚΗ, Δ. Γ., Αρχμ., 1986, cit. dielo, s. 102.

⁴ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 274.

⁵ Jer 23, 23-24; Porovnaj Ž 144(145), 18; Iz 57, 15

⁶ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 274.

⁷ Jn 5, 17.

k Nemu”¹. Okrem toho, že Boh je všadeprítomný a vždy pôsobiaci, je ešte aj všemocný. Je preto pre človeka veľmi spasiteľné byť s Bohom, s ktorým je každý boj vopred vyhratý. Diabol je síce silný, no Boh je všemocný, diabol je chytrý, no Boh je múdry a vševediaci, diabol používa svoju silu iba na ničenie, ale Boh na budovanie a dobrodenie. Diabol je tyran, no Boh je Dárca života a Spasiteľ. Záleží iba od nás, koho z nich si vyberieme za svojho spoločníka a snúbenca našej duše.

Ak sa rozhodneme pre priblíženie sa k Bohu, Boh sa určite “priblíži” (gr. ἐγγιτεῖ; cs. *прибли́жится*) k nám. “Nikto, kto sa cez pokánie približuje k Bohu, nenájde Boha ľahostajného v tom, aby mu dal svoje požehnanie a milosť v tom, čo potrebuje”². Svoju ochotu priblížiť sa k Nám Boh prejavil raz a navždy, keď zostúpil z nebies k nám na zem do nášho života pri svojom vtelení. Pevnosť a nemennosť svojho priblíženia k nám potvrdil svojou ochotou z lásky aj zomrieť za nás: “Vy, čo ste boli kedysi vzdialení, stali ste sa teraz v Isusovi Christovi blízkymi skrze Christovu krv”³. Isus Christos svojím spasiteľským dielom odstránil hranice, ktoré nás od Boha oddeľovali. A aj dnes ďalej odstraňuje všetky prekážky, ktoré by mohli znovu rozdeliť Boha a ľudí.

Svätý Nikodým Agiorita vysvetľuje, že existujú dva spôsoby, akými sa človek približuje k Bohu a Boh k človeku. Jeden spôsob je prirodzený a druhý dobrovoľný. Prirodzene sa človek približuje k Bohu tak, že prijíma od Neho bytie, život, pohyb, starostlivosť, ochranu, všetky prirodzené dobrá a všetku skladbu svojej prirodzenosti, čiže všetky svoje schopnosti a sily. Takto sa približujú k Bohu veriaci aj neveriaci a heretici. Prirodzeným spôsobom sa približuje k všetkým ľuďom aj Boh, pretože zo svojej dobroty všetkým daruje bytie, život a všetky ostatné prirodzené dobrá. “Takýmto spôsobom sa všetci ľudia nachádzajú v Bohu a v Ňom spočívajú, pretože podľa blaženého

¹ АМВРОСИЙ МЕДИОЛАНСКИЙ, О молитве Иова и Давида. In: БРЭЙ, Д., 2008, cit. dielo, s. 61.

² ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 274.

³ Ef 2, 13.

Pavla “v Ňom žijeme, hýbeme sa a sme” (Sk 17, 28). Dobrovoľne sa približuje k Bohu kresťan vtedy, keď správne a rozhodne verí v pravého Boha, keď sa na Neho celou dušou nádejá a keď Ho miluje z celej duše a srdca. Takýmto spôsobom sa neveriaci a heretici nepribližujú k Bohu, pretože v Neho neveria pravoslávne, ani Ho nemilujú, ale ešte sa Mu aj rúhajú. Takýmto spôsobom sa Boh približuje ku kresťanom, pretože veria v Neho a milujú Ho. Boh im na ich lásku odpovedá tiež láskou, pričom ich považuje za svojích domácich a priateľov. Apoštol Jakub na tomto mieste nabáda kresťanov, aby sa približovali k Bohu práve týmto druhým spôsobom tak, že budú dobrovoľne milovať Boha a Jeho prikázania... Boh je vždy pripravený priblížiť sa prostredníctvom svojej blahodate ku kresťanom, no očakáva, aby sa aj oni priblížili k Nemu. Hoci to, aby sa kresťania chceli priblížiť k Bohu, prijímajú od Boha, pretože On je ten, kto dáva chcenie aj konanie. Preto, kresťan, ak sa chceš stať Bohu domácim a priateľom, snaž sa Ho milovať celým svojím srdcom a zachovávať Jeho prikázania. Ak tak budeš robiť, budeš sa vždy približovať k Bohu”¹. Túto myšlienku vyslovil aj prorok Ozeáš, ktorý povedal: “Ty sa teda navráť k svojmu Bohu, zachovávaj milosrdenstvo a spravodlivosť, dychtivo očakávaj svojho Boha bez prestania!”².

Ak je teda, ako sme vyššie vysvetlili, Boh všadeprítomný, vždy pôsobiaci, všemocný, vševediaci a dobrovoľne prišiel k nám, zdanlivo neexistuje prekážka k tomu, aby sme s Ním boli v spoločenstve. No v skutočnosti takáto prekážka existuje a je ňou hriech, o ktorom prorok Izaiáš hovorí: “Sú to vaše hriechy, čo sa stali prekážkou medzi vami a vašim Bohom, a vaše hriechy zakryli Jeho tvár pred vami, takže nepočuje, lebo vaše dlane sú poškvrnené krvou, vaše prsty vinou, vaše pery hovoria lož a váš jazyk premieľa zvrátenosti”³. Vzdialenie sa od Boha kvôli hriechu privádza človeka do stavu, kedy človek prestáva v sebe pociťovať pôsobenie Božej

¹ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ, οσ., 1986, cit. dielo, s. 131-132.

² Oz 12, 7.

³ Iz 59, 2-3.

blahodate a stáva sa postupne duchovne bezcitným, chladným a mŕtvym. Pretože prekážku hriechu medzi nami a Bohom staviame my sami, my sami ju musíme aj s Božou pomocou odstrániť. “Podľa miery nápravy života a podľa miery poznania Božieho Zákona sa táto vzdialenosť (medzi nami a Bohom) znižuje samotným človekom a Boh, ktorý nechce smrť hriešnika (Ez 18, 23) sa s láskou približuje k tomu, kto Ho hľadá (1Krn 15, 2)”¹. Svätý Beda Ctihodný o tom hovorí: “Priblížte sa k Bohu v pokore, kráčajúc v Jeho stopách a On sa priblíži k vám a oslobodí vás od žiaľu. My sme vzdialení od Boha nie vzdialenosťou, ale našimi zmyslami. Ved’ spomedzi ľudí, ktorí žijú na tom istom mieste, jeden sa usiluje o cnostný život a druhý sa oddáva nečistému životu. Z nich druhý je ďaleký od Boha a prvý je Mu blízky”².

Pretože hriech je to jediné, čo nás môže oddeliť od Boha, apoštol Jakub ďalej pokračuje výzvou, aby si ľudia očistili ruky a napravili srdcia. Čistota rúk sa vo Svätom Písme spomína nielen vo vonkajšom zmysle v súvislosti s vykonávaním levitských a kňazských očistení³, ale prorokmi je spomínaná najmä v zmysle mravnom a duchovnom⁴. V slovách „**očistite si ruky**“ (gr. καθαρίσατε χεῖρας; csl. **очи́стите́ руки́**) je preto v tomto verši potrebné vidieť výzvu k čistote a svätosti skutkov, konaných v prvom rade rukami, ale aj všetkými ostatnými údmi nášho tela vrátane zmyslov. Je to výzva k očisteniu našich vonkajších skutkov od vnútorného hriechu a “oslobodeniu sa od služby mamone a iným prejavom sveta”⁵ v negatívnom zmysle tohto slova, najmä od vrážd a cudzoložstva.

¹ КИБАЛЬЧИЧЬ, И., 2004, cit. dielo, s. 122-123.

² БЕДА ДОСТОПОЧТЕННЫЙ, св.: *Толкования на семь канонических посланий. Толкование на послание божественного Иакова* (online). [cit. 2019-11-15]. Dostupné na internete: <http://azbyka.ru/otechnik/Beda_Dostopochtennyj/tolkovanie-na-poslanie-svjatogo-aposto-la-iakova/>

³ Pozri 1Mjž 35, 2; 2Mjž 30, 17-21.

⁴ Pozri Iz 1, 15-17; Ž 17, 21; 23, 4.

⁵ SOUČEK, J. B., cit. dielo, 1968, s. 69.

Čistotu vo všetkom správaní, myslení a nazeraní človeka mali ľudom pripomínať predpisy o očisťovaní pri starozákonných bohoslužbách i v každodennom živote. Potrebu takejto vonkajšej čistoty vychádzajúcej z vnútornej čistoty má pripomínať obrad umytia rúk aj v novozákonnej Liturgii. Očistenie rúk je tiež vonkajším vyjadrením vnútorného “pokánia z vykonaných hriechov”¹. Výzva k čistote rúk a srdca v zmysle nevinnosti a svätosti sa spomína vo Svätom Písme najmä v súvislosti s modlitbou². Čistota rúk a správne rozpoloženie srdca sú nevyhnutnými podmienkami čistej a svätej modlitby. Nie je možné sa nádejať, že Boh vypočuje naše modlitby, ktoré Mu prinášame s pozdvihnutými rukami, ak tieto ruky podľa slov apoštola Pavla nie sú čisté od “hnevu a hádok”³. Čistota a svätosť je však potrebná nielen pri modlitbe, ale aj pri všetkých ostatných činnostiach, ktorými sa človek približuje k Bohu a čistá modlitba má všetky tieto činnosti sprevádzať.

Oslovenie “**hriešnici**” (gr. ἁμαρτωλοί; csl. грѣшники), ktoré apoštol Jakub použil v tomto verši, “prísny zvolaním, ktoré má prebudiť svedomie čitateľa”⁴.

V slovách „**napravte si srdcia**“ (gr. ἀγνίσατε καρδιάς; csl. исправните сердца) je v tomto verši potrebné vidieť výzvu k očisteniu a posväteniu vnútra človeka, pretože srdce je prameňom a miestom nášho vnútorného života⁵. Pretože stav vnútorného človeka silno ovplyvňuje aj vonkajšie konanie a správanie človeka, výzva k náprave srdca je výzvou k očisteniu a posväteniu celého človeka, všetkých jeho vnútorných aj vonkajších častí a činností⁶, jeho vôle, celého jeho bytia a života. Ide tu v prvom rade o nasmerovanie celej svojej duše k jedinému živému Bohu a zasvätenie sa Bohu cez odstránenie duševného cudzoložstva, čiže nevernosti Bohu a modlárstva, ktoré sa môže

¹ ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ, Σ. Χ., 1956, cit. dielo, s. 73.

² Pozri Ž 23, 3-4.

³ 1Tim 2, 8.

⁴ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 275.

⁵ Pozri Mt 15, 19.

⁶ Pozri Ž 50(51), 12. 19; Mt 23, 26.

prejavovať úctou k iným bohom, ale aj chamtivosťou a zbytočným hromadením majetku¹.

Okrem rúk, čiže vonkajších skutkov a správania, je nevyhnutné si očistiť aj srdce, pretože hriech vo vnútri človeka, hoci ešte nebol vykonaný, už “zaťažuje a ohrozuje srdce, vytvára tlak na jeho úmysel a odhodlanie, vzdľaňuje ho od Boha a ženie k hriešnemu životu”². Výsledkom mravného očistenia a vnútornej nápravy srdca je hlbšie uvedomenie si závažnosti spáchaných hriechov a ich odstránenie zo života. Náprava srdca sa uskutočňuje cez “vytrhnutie vášní, ich spálenie ohňom evanjeliového svetla, aby bolo dané miesto Božej blahodati, ktorá buduje a vracia človeka k duchovnému a nesmrteľnému životu”³. Srdce je sídlom a prameňom “pohnútok a rozpoložení človeka. Nie je preto dostatočná iba naša vonkajšia náprava, ktorá sa dosahuje cez vyhýbanie sa priestupkov páchaných telom. Naša náprava musí preniknúť hlbšie a zasiahnúť aj hĺbku našich srdc. Keď sú naše srdcia znečistené, nič z toho, čo robíme aj telom, nie je čisté. Naše srdcia sa musia stať priamymi, úprimnými a slobodnými od každého pokrytectva. Jediná pohnútka, ktorá v nich má zostať je, aby sa páčili Bohu”⁴. Ak sa niekto dotýka Boha iba slovami, no srdcom nie, je podobný ľuďom spomínaným v Evanjeliu, ktorí sa vo veľkom množstve tlačili na Christa, a predsa sa Ho nedotýkali⁵. Jediným človekom, o ktorom Isus Christos vtedy povedal, že sa Ho naozaj dotkol, bola žena trpiaca krvotokom, ktorá sa Ho dotkla s vierou, láskou a úprimným vnútorným rozpoložením svojho srdca⁶.

Výzva k očisteniu rúk a náprave srdca svedčí o tom, že adresáti listu konali zlé a nečisté skutky, pretože si znečistili a pokazili srdce láskou k svetu, čiže telesným pôžitkom a hriešnym žiadostiam. Vo všeobecnosti výskyt početných imperatívov

¹ Pozri Kol 3, 5.

² ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., 1975, cit. dielo, s. 124.

³ КИБАЛЬЧИЧЪ, И., 2004, cit. dielo, s. 123.

⁴ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 275.

⁵ Pozri Mk 5, 24.

⁶ Pozri Mk 5, 30-34.

v tejto časti listu ako “očistite”, “napravte”, “priblížte sa”, “podriadte sa”, “vzoprite sa”, “potrpte”, “žiaľte”, “plačte”, “obráťte” a “pokorte sa” svedčí o tom, že duchovný stav adresátov listu bol dosť silno ohrozený a narušený. Dôsledkom tohto ich hriješneho konania a života bolo, že boli „**dvojdušní**“ (gr. δίψυχοι; csl. двоѣдушнѣи). Pod dvojdušnými ľuďmi netreba rozumieť ľudí s dvoma dušami, pretože takí neexistujú, ani ľudia s akoby rozpoltenou dušou¹, ktorá akoby sa delila na dve časti, jedna pre Boha a druhá pre diabla a svet, lebo v jednom čase patriť Bohu aj diablu sa nedá. Pod dvojdušnými ľuďmi treba rozumieť ľudí s dvojakou dušou, čiže ľudí, ktorí “podľa mena a zvonjšku slúžia Bohu, v skutočnosti však slúžia diablu”², skutky majú zbožné, ale vnútro špinavé. Takými boli napríklad niektorí farizeji a zákonníci spomínaní v Evanjeliu³, ktorí sa modlili a postili, no boli plní pýchy, a vysokej mienky o sebe. Dvojdušní ľudia sú aj všetci duševne nestáli, premenliví, nejdnoznační, dvojzmyselní a nejasní ľudia, ktorí niekedy zasväcujú dušu službe Bohu, no inokedy od Boha odpadajú a zapredávajú dušu diablu. “Nerozhodní hľadajú raz na Boha a inokedy na svet... Znečistili sa pochybnosťou, malou vierou a kolísavosťou”⁴. “Nežijú jedným spôsobom života”⁵, nikdy sa nezaradia celou svojou dušou, myslou a silou iba na stranu dobra, ktoré v nich kvôli tomu zostáva nerozvinuté, slabé a často iba vonkajšie. “Chcú spojiť nespojiteľné, preto raz smerujú k Bohu a inokedy k svetu”⁶. V knihe Zjavenia sa človek s takýmito vlastnosťami nazýva “vlažný, ani horúci, ani studený”⁷. Dvojdušní ľudia sú tiež tí, ktorí sa slovami a ústami hlásia ku Christovi, no skutkami nekonajú podľa Christovho Evanjelia, ich viera

¹ Pozri BIBLIA. Slovenský ekumenický preklad s deuterokanonickými knihami. Banská Bystrica 2015, s. 262.

² ΑΓΟΥΡΙΑΔΗ, Σ. Χ., 1956, cit. dielo, s. 73.

³ Pozri Mt 23, 27.

⁴ ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., 1975, cit. dielo, s. 123-124.

⁵ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 275.

⁶ ΑΕΡΑΚΗ, Δ. Γ., Αρχμ., 1986, cit. dielo, s. 104.

⁷ Zj 3, 16.

neprináša plody ducha¹, sú páchatel'mi neprávosti², odtrhnutí od živého Christa ako suchá vetva od kmeňa viniča, ktorá je vhodná iba na spálenie³, ako svadobní hostia neoblečení do svadobného rúcha⁴, ako nerozumné panny bez oleja dobrých skutkov, pred ktorými bude zatvorený vchod na svadobnú hostinu Nebeského Kráľovstva⁵, ako bojovníci, ktorí sa miešajú do záležitostí všedného života. alebo ako bežci, ktorí nebežia podľa pravidiel⁶. Dvojdušní ľudia žijú podľa Oikoumenia akoby dva životy: “Nevyberajú si jeden spôsob života, ale sú vedení a krúčia sa podľa hier ľudí”⁷.

Slová apoštola Jakuba v tomto verši mali povzbudiť nerozhodných a nestálych čitateľov k tomu, aby sa začali približovať k Bohu prostredníctvom modlitby a konania dobrých skutkov stabilne, jednoznačne, vytrvalo, horlivo a bez ochabovania tak, ako to robila evanjeliová vdova vo vzťahu k sudcovi⁸. K tomu, aby to čitatelia dokázali, je potrebné pokánie a pokora, pretože len “k tomu, kto činí pokánie, sa Boh približuje a chce ho urobiť miestom svojho prebývania a príbytkom. Priblížiť sa znamená pokoriť sa pred Bohom a žiť podľa Jeho svätého Evanjelia... Je potrebné vynaložiť všetko svoje osobné úsilie na to aby sme sa akoby obliekli do odevu cností a uvideli Hospodina, ako sa približuje”⁹. Nebyť dvojdušný znamená milovať Boha celým svojím srdcom, dušou, mysl'ou aj všetkou silou na základe svojho úprimného vnútorného rozpoloženia a slobodného rozhodnutia.

¹ Pozri Gal 5, 22-23; Iz 29, 13.

² Pozri Lk 13, 24-25.

³ Pozri Jn 15, 5-6.

⁴ Pozri Mt 22, 11.

⁵ Pozri Mt 25, 10-12.

⁶ Pozri 2Tim 2, 4-5.

⁷ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΥ, επ. Τρικκης: Ὑπομνήματα εἰς τὰς καθολικὰς Ἐπιστολάς. Ἰακωβου Ἀποστολοῦ ἡ καθολικὴ ἐπιστολή. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 119. Ἀθήναι : Κέντρον Πατερικῶν Ἐκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006. p. 470.

⁸ Pozri Lk 18, 1-8.

⁹ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004, cit. dielo, s. 67.

9 ταλαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν.

9 Ποτρηθήτε, ἢ κλαύετε ἢ πένθητε: ἐμὲ ἄρα βάσις ἐξ πλάνης
δα ὠβριότητος, ἢ μάστιγος ἐξ ἐπιτοκασίας.

9 Potrpte a žiaľte a plačte. Váš smiech nech sa obráti na žiaľ a radosť na bedákanie.

4, 9. Priblížiť sa k Bohu nie je možné bez pokánia a bolestivého uvedomenia si svojej hriechnosti a priestupkov voči Bohu. Preto apoštol Jakub vyzýva čitateľov listu k tomu, aby neváhali pre svoje spasenie potrpieť, žiaľiť a bedákať za svoje hriechy.

Výraz „**potrpte**“ (gr. *ταλαιπωρήσατε*; csl. *потрѣждѣте*) hovorí o tom, aby si čitatelia listu s bolesťou v srdci uvedomili svoj žalostný stav, precítili svoje nešťastie a biedu, pretože kvôli ich priateľstvu so svetom boli zbavení neoceniteľných duchovných darov božskej blahodate. Človek trpí vtedy, keď “sa cíti zarmútený a úbohý... Apoštol Jakub tu má na mysli ľudí odvrátených do zajatia tohto sveta a vyzýva ich k pokániu a náprave svojho doterajšieho správania. Výraz *potrpte* je tu použitý na vyjadrenie opačného stavu v porovnaní s pôžitkami a jemnosťou tela, ktorú (dovtedy) vyhľadávali”¹. Výzvu apoštola “*potrpte*” je potrebné chápať v zmysle “bud’te skrúšení, spamätajte sa, vnútorne si uvedomte svoju vinu pred Bohom. Zničte modlu vášni, ktorej ste prinášali obety zaťažujúce dušu a odporné Bohu. Potrpieť tu znamená vyzliecť starého človeka, čo býva veľmi ťažké pre telo. Zmena predchádzajúceho života je utrpením pre telo zvyknuté na príjemný život zhubný pre dušu. Toto utrpenie je užitočné pre celého človeka, pretože rozumné uvedomenie si hĺbky svojho pádu a vzdialenia sa od života

¹ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 275.

s Bohom je počiatkom dobrého nasmerovania sa k tomu, čo je dobré pre dušu”¹.

Slová „**žiaľte a plačte**“ (gr. πενθήσατε καὶ κλαύσατε; csľ. *λεζήτε ἢ πλάιητε*) majú podobný význam. Rozdiel medzi nimi je v tom, že kým žiaľ vyjadruje skôr vnútorný stav prežívania smútku, nešťastia, biedy a traumy spôsobenej hriechom a stratou skutočných hodnôt, plač vyjadruje skôr vonkajšie oplakávanie svojich hriechov². Slová „žiaľte a plačte“ kvôli svojmu blízkeľmu významu a vzájomnej spojitosti stoja vo Svätom Písme často vedľa seba³. Apoštol jakub ich použil na vyjadrenie „plňšej a živšej hľbky a úprimnosti skrúšeneľi a pokánia”⁴. Sv. Beda Stihodný parafrázuje výzvu apoštolu Jakuba k žiaľu a plaču nasledujúcim spôsobom: „Apoštol Jakub prosí, aby sme nemilovali bohatstvo a neradovali sa z tohto veku, ale spomínali na nepotrebné skutky, ktoré sme spáchali a snažili sa radšej cez chudobu v tomto krátkom živote a pomínelný smútok dosiahnuť nebeskú radosť večného kráľovstva. Je to lepšie, než sa ocitnúť bez večného života cez radosť pomínelného bohatstva získaného nespravodlivou námahou a zaplatiť za toto bohatstvo plačom a mukami”⁵.

Orakom kajúcneho žiaľu a plaču je “smiech” (gr. γέλως; csľ. *смѣхъ*). Má sa tu na mysľi nie úsmev od svätej radosti, ale hriešny smiech v stave nespútanej zábavy, či dokonca smiech nad

¹ КИБАЛЬЧИЧЪ, И., 2004, cit. dielo, s. 124-125.

² Pozri ДВОРЕЦКИЙ, И. X., 1958. *Древнегреческо-русский словарь*. Том I. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, s. 950, Том II., s. 1280; РАПТН, Г. А., 1993. *Λεξικο ορθογραφικο-εμπνευτικο της αρχαιας ελληνικης γλωσσας*. Θεσσαλονικη: Γιώργιος Κοντέος, s. 312, 394; РАПТН, Г. А., 1992. *Μεγάλο λεξικό ρημάτων*. Τομος 2. Θεσσαλονικη: Γιώργιος Κοντέος, s. 696, 1050-1051.

³ Pozri Neh 8, 9; Mk 16, 10; Lk 6, 25.

⁴ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 275.

⁵ БЕДА ДОСТОПОЧТЕННЫЙ, св.: *Толкования на семь канонических посланий. Толкование на послание божественного Иакова* (online). [cit. 2020-02-03]. Dostupné na internete: <http://azbyka.ru/otechnik/Beda_Dostopochtennyj/tolkovanie-na-poslanie-svjatogo-apostola-iakova/>

hriechom. O takomto smiechu Leander Sevillský hovorí: “Vyhybaj sa smiechu ako poblúdeniu. Vymeň dočasnú radosť za smútok a budeš blažený. Pretože tí, čo smútia v Bohu sú blažení a budú potešení”¹.

Telesná, hriešna a márna radosť a smiech, ktorý prináša ľuďom priateľstvo so svetom, sa u kajúcnika premieňa na žiaľ a bedákanie. Pod pojmom “**radosť**” (gr. ἡ χαρὰ; csľ. радость) má apoštol Jakub na tomto mieste na mysli nie skutočnú a čistú radosť, ale “telesný pôžitok zo smiechu a bujnejšej radosti, ktorú je potrebné zanechať, pretože je nedôstojná pre ducha človeka. Vyjadruje ľudskú nádej na samého seba vedúcu k zajatiu v poslušnosti hriechu”².

“**Žiaľ**” (gr. πένθος; csľ. плачь) navonok vyjadrený plačom je opakom smiechu a vyjadruje smútok inšpirovaný Bohom, ktorý “núti človeka hľadať vnútornú oporu a spojenectvo v Hospodinovi (Jer 50, 4) a nie vo svete, ktorého smútok spôsobuje smrť”³. Uvedené slová potvrdzuje aj apoštol Pavol, ktorý hovorí, že “zármuťok podľa Božej vôle prináša pokánie na spásu, a to netreba ľutovať. Zármuťok podľa sveta však prináša smrť”⁴. Svätý Ján Zlatoústý hovorí o tomto svätom smútku a plači nasledujúce slová: “Plač nad svojim hriechom, no plač nie iba tak a iba navonok, ale plač horko tak, ako plakal (apoštol) Peter. Z najväčšej hĺbky svojej duše vypuť potoky slz, aby sa Hospodin zmiloval a odpustil ti tvoj hriech”⁵.

„**Bedákanie**“ (gr. κατήφεια; csľ. ѣтнованіє) je prejavom sklúčenosti, stiesnenosti a zúfalstva vyvolaného uvedomením si

¹ ЛЕАНДР СЕВИЛЬСКИЙ: О подготовке монахинь. In: БРЭЙ, Д., 2008, cit. dielo, s. 62.

² КИБАЛЬЧИЧЪ, И., 2004, cit. dielo, s. 125.

³ КИБАЛЬЧИЧЪ, И., 2004, cit. dielo, s. 125.

⁴ 2Кор 7, 10.

⁵ ИОАНН ЗЛАТОУСТ, св., 2005. Беседы о покаянии. Беседа 4. In: *Полное собрание творений святого отца нашего Иоанна Златоуста*, том 2. Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра, s. 342.

hanby zo straty skutočnej a duchovnej slávy a cti¹. Tento stav môže byť sprevádzaný „ovisnutím tváre a spustením očí dole, čo je symbol ťažkého smútku“². Ide tiež o vonkajšie vyjadrenie vnútorného zármutku srdca, ktoré takto dáva najavo zahanbenie z predošlého správania a konania. Tento výraz je v celom Novom Zákone spomenutý iba na tomto jednom mieste.

Kým hriešna radosť vedie nakoniec k smútku, “smútok v Bohu a skrúšenosť z hriechov vedie k úteche, pokoju a radosť v Bohu”³. Hriechom sa človek dostáva do stavu žalostného stavu vnútornej samoty a opustenosti ďaleko od Boha, od ktorého dobrovoľne odišiel. Tento stav vyjadruje kráľ Dávid nasledujúcimi slovami: “Topím sa v hlbokom bahne, nemám sa na čo postaviť. Dostal som sa do hlbokých vôd, prúd ma odnáša. Volanie ma vyčerpalo, hrdlo mi vyschlo, oči pohasli očakávaním na môjho Boha.... Bože, ty poznáš moju nerozumnosť, nie sú ti skryté moje previnenia. Nech sa nemusia hanbiť za mňa tí, čo v teba dúfajú, Hospodine zástupov!... Veď pre teba znášam potupu a hanba mi pokrýva tvár.”⁴. Z tohto stavu je jediné východisko, ktorým je pokánie vyjadrené utrpením, žiaľom, plačom, bedákaním, skrúšenosťou a mnohými ďalšími spôsobmi. Preto sv. Ján Zlatoústy vo výklade na tento verš hovorí: “Ten, kto sa po uskutočnení hriechu obracia k pokániu, zasluhuje si nie súženie, ale blaženosť medzi spravodlivými. Preto ako prvý začni hovoriť o svojich hriechoch, aby si bol ospravedlnený. No, ak niekto spácha hriech, a nehanbí sa, je hodný súcitu nielen preto, že padol, ale najmä preto, že po páde leží. A ak je zlé nečiniť pokánie z hriechu, o čo väčší trest si zasluhuje ten, kto sa chváli hriechmi?

¹ Pozri ДВОРЕЦКИЙ, И. X., 1958, cit. dielo, s. 923; РАПТН, Г. А., 1993, cit. dielo, s. 309.

² ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901, cit. dielo, s. 248; Porovnaj Lk 18, 13.

³ ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996, cit. dielo, s. 275.

⁴ Ž 69 (70), 3-4. 6-8.

Ak je nečistý ten, kto sa chváli dobrými skutkami, ako by mohol získať odpustenie ten, kto sa chváli hriechmi?”¹.

Otázka pokánia a nepokánia je v živote človeka rozhodujúca. Ak sa človek chce spasiť, potrebuje dôjsť do stavu, aby sa po rôznych zakolísaniach a pádoch aspoň vo svojej vôli a želaní jednoznačne nasmeroval iba na stranu dobra. Všetky zlé vášne majú totiž jednu hlavu, ktorá sa nazýva “zlobou nepriateľskej sily, a všetky cnosti majú jednu matku, ktorá sa nazýva bázeň pred Bohom. Ten, kto poznal plod zla, nepoznal plod cností. Ten, kto sa nezriekol celého tohto sveta, spozná horkosť závidosti, príliv hnevu, nehanebnosť pýchy, smrad smilstva, hanbu odsudzovania, hlúposť smiechu, zmätok zúfalstva, čiže vyplašenosti, zmätenosti a otupenosti. Všetko toto drží dušu človeka v otroctve hriechu, smrti a diabla... Apoštol Pavol hovorí: “Či neviete, že ak sa niekomu oddávate za poslušných otrokov, ste otrokmi toho, koho poslúchate — buď otrokmi hriechu, ktorý vedie k smrti, alebo otrokmi poslušnosti, ktorá vedie k spravodlivosti?” (Rim 6, 16)... Tento verš sa môže vzťahovať aj na tých, ktorí sú v Bohu, ktorí poznajú seba, akí sú malí a ničotní v porovnaní s bohatstvom Boha. Uvedomujú si svoju malosť a preto sa u nich objavuje plač nad sebou samým, aj nad inými ľuďmi, ktorí žijú v hriechu. Objavuje sa u nich hlad a smäd po spravodlivosti, milosrdnosť k všetkým, odpustenie hriechov všetkým a sebaodsudzovanie aj za najmenší prehrešok. Želajú si čisté srdce bez akejkoľvek prímеси hriechu. Chcú odstrániť každé nedorozumenie medzi ľuďmi... Keď sú prenasledovaní pre spravodlivosť (porovnaj Mt 5, 10), s radosťou prijímajú každé odsúdenie, prenasledovanie a hanobenie. Takto postupne dospievajú a na konci tejto rajskej pyramídy ich čaká radosť a veselosť v Christovi Hospodinovi, pretože vedie, že ich odmena je veľká v nebesiach. Kto má naozaj jednu cnosť, má aj všetky ostatné. Svätý Ján Zlatoústý hovorí, že Hospodin Christos uplietol zo svätých cností zlatú reťaz a každá

¹ ИОАНН ЗЛАТОУСТ, св., 2005. Отрывки Толкования на соб. послание св. Иакова. In: *Полное собрание творений святого отца нашего Иоанна Златоуста*, том 12. книга 2., Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра, s. 1358.

predchádzajúca cnosť ukrýva v sebe cestu k ďalšej. Preto naozaj ten človek, ktorý má jednu cnosť, je bohatý aj v ostatných. Takýmto spôsobom neustále odhaľuje niečo nové, získava nový pohľad na život a býva pripravený na nový boj proti zlému a nebude sa báť neúspechov a nespočetných trápení”¹.

10 ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ Κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.

10 смири́тесь предъ гдѣмъ, и вознесётъ вы.

10 Pokorte sa pred Hospodinom a povýši vás.

4, 10. Základom pokánia je pokora. Len z pokory môže vzísť úprimné pokánie, skutočná náprava a obnova života, ktorá privedie človeka do jeho pôvodnej, božskej a duchovnej slávy. Preto apoštol Jakub zvoláva: „Pokorte sa pred Hospodinom a povýši vás”.

Slová apoštola Jakuba v tomto verši sú opäť jednoznačne a pevne založené na slovách Evanjelia: „Kto sa ponízuje, bude povýšený“². „Ako zo zrna hodeného na zem vyrastá krásna rastlina, tak aj z pokory, čiže zo zmiešania seba s prachom, vyrastá nádherný strom kresťanských cností, ktoré rastú za pomoci Božej blahodate“³.

¹ НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004, cit. dielo, s. 69.

² Mt 23, 12.

³ ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901, cit. dielo, s. 248.

ZÁVER

Medzi najdôležitejšie výsledky exegetickej analýzy prvých desiatich veršov 4. kapitoly listu svätého apoštola Jakuba patria nasledujúce zistenia. Svätý apoštol Jakub chce svojimi slovami odhaliť pravú a prvú príčinu vojen a bojov medzi ľuďmi a následne aj medzi celými národmi. Tieto príčiny pramenia v prvom rade z nepokoja a nevyrovnanosti, ktoré má človek sám v sebe. Všetko sa začína v jednotlivcovi, vo vojne, ktorú má vo svojom vnútri. Je tragédiou, že niektorým ľuďom doslova spôsobuje rozkoš hádať sa a byť zatrpknutým voči iným. Dokonca aj náboženskou horlivosťou a rivalitou si občas ľudia riešia problémy, ktoré majú sami so sebou!

Mimoriadne vážne nedostatky a zlyhania, na ktoré apoštol Jakub upozorňuje adresátov listu, sú svedectvom toho, že duchovná premena kresťanov nie je jednorázový, ale dlhodobý proces. Apoštol Jakub svoj list adresoval bratom vo viere, čiže ľuďom veriacim v Christa, ktorí sú však ešte stále rozpoltení, ktorí sa ešte stále do istej miery priatelía so svetom hriechu. Jeho slová sú trpkou ukážkou toho, že aj napriek prijatiu krstu, žiaľ, nie je možné považovať všetko pred krstom za tmu a všetko po krste za svetlo. Premena a prerodenie človeka na nové stvorenie nenastáva hneď a po krste ešte nie je úplná, je len na začiatku. U človeka po krste ešte dlho popri daroch Svätého Ducha pôsobí aj zákon zla v jeho údoch, múdrosť zdola a dvojité myslenie v jeho rozume a svetské túžby v jeho srdci. Túto skutočnosť je potrebné si uvedomiť a priznať. Čím skôr a čím lepšie si to človek uvedomí, tým viac sa vyhne pýche a chybám človeka neskúseného vo viere. Novopokrsteným je potrebné pomôcť rozpoznať svoj reálny stav, citlivo pripomínať a vysvetľovať im, že sú len na začiatku, že stav prvotnej blaženosti je len dočasný a že cesta k napredovaniu vedie jedine cez dlhoročný asketický boj so samým sebou a v spoločenstve so staršími a skúsenejšími bratmi a sestrami v Christu. Duchovná zrelosť a dospelosť sa získava pomaly, bolestivo a prostredníctvom mnohých premien. V tomto procese zohrávajú najdôležitejšiu úlohu ani nie tak dni

nadšenia, kedy nás Boh obrazne povedané nosí na rukách, ale úplne obyčajné dni bežného života, kedy sme postavení pred úlohu poslúžiť Bohu a ľuďom v úplnej jednoduchosti, nenápadnosti a možno až v “duchovnej suchosti”.

Zo všetkého vyššie uvedeného vyplýva záver, že zlo vo svete nie je iba dôsledkom nedokonalosti sociálnych štruktúr alebo politiky, ale v prvom rade je to dôsledok zla, hriechu a nedokonalosti v nás. Naša nedokonalosť a hriešnosť je ten prvotný dôvod a príčina toho, prečo sa ničí a kazí život celej spoločnosti. Hriechy v nás ľuďoch vytvorili taký spôsob života a myslenia, kedy najdôležitejšie už nie je to, čím sme, ale čo máme. To spôsobuje rast násillia, pretože ľudia sú ochotní obetovať a vykonať veľmi veľa, niekedy aj všetko pre získanie vyššieho ekonomického statusu, po ktorom túžia. Takáto klíma v spoločnosti je živnou pôdou pre skrytú závisť a trvalú nespokojnosť, ktorá zasiahla už prakticky celý svet. V bohatých aj chudobných štátoch sa jednotlivci, záujmové skupiny a niekedy aj celé štáty snažia zmocniť toho, čo vlastní iní, a získať vplyv na čo najväčšie množstvo ľudí. Východisko z tejto situácie je jedine v návrate k Bohu a skutočným ľudským a duchovným hodnotám cez pokánie. Pretože príčina zla je v srdciach ľudí, ľudstvo môže uzdraviť len úprimné pokánie z celého srdca. Pravdivú a prospešnú sociálnu etiku môžu dať ľudstvu len ľudia s čistým srdcom naplnení láskou k Bohu a k ľuďom.

Sláva Bohu za všetko!

V Spišskej Novej Vsi 16. (29.) decembra 2020 v deň pamiatky pror. Aggeusa, muč. Marina, blaž. car. Feofánie, prep. Sofie Suzdaľskej, svjaščenomučeníkov Arkadija, ep. Bežeckého, Vladimíra, Pavla, Iliju, Pavla, Feodosija, Vladimíra, Alexandra, Petra presbyterov a Grigorija diakona.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

1. Pramene

ALAND, B. et al. eds., 2014. *NOVUM TESTAMENTUM GREACUM, editio Critica maior, IV. Catholic letters. Part 1. Text. Installment 1. James*. 2. rev. vydanie. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft. ISBN 978-3-438-05606-1.

ALAND, B. et al. eds., 2018. *Novum Testamentum Graece with dictionary*. 28. rev. vydanie. Stuttgart : Deutsche Bibelgesellschaft. ISBN 978-3-438-05160-8.

BIBLIA. Slovenský ekumenický preklad s deuterokanonickými knihami. 2015. 3. vydanie. Banská Bystrica : Slovenská biblická spoločnosť. ISBN 978-80-85486-98-8.

БИБЛИЯ. Книги Священного Писания Ветхого и Нового Завета на церковнославянском языке. 1993. 2. vydanie. Москва : Российское библейское общество. ISBN 5-85524-009-6.

McCRACKEN, A.: *The Book of Enoch* (online). Library at the University of London. [cit. 2020-08-16]. Dostupné na internete: <http://scriptural-truth.com/images/BookOfEnoch.pdf>

НОВЫЙ ЗАВЕТ Господа нашего Иисуса Христа на церковно-славянскомъ и чешскомъ языкахъ. NOVÝ ZÁKON Pána našeho Ježíše Krista na církevně-slovanském i českém jazyce. 1994. 2. vydanie. Thessaloniki : Εκδόσεις Ορθόδοξος Κυψέλη.

RAHLFS, A. a HANHART, R., eds., 2018. *SEPTUAGINTA. Editio altera*. Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft. ISBN 978-3-438-05119-6.

STARÝ ZÁKON. PŘEKLAD S VÝKLADEM. APOKRYFY (Knihy deuterokanonické či nekanonické). 1985. 1. vydanie. Praha: Kalich.

SOUŠEK, Z., 1995. *Knihy tajemství a moudrosti I. Mimobiblické židovské spisy: Pseudepigrafy*. Praha. ISBN 80-7021-144-X.

СВЕТО ПИСМО НОВИ ЗАВЈЕТ. 2003. 5. vydanie. Београд: Свети Архиепископски Синод Српске Православне Цркве.

THE NEW KING JAMES VERSION. NEW TESTAMENT. 1984. 3. vydanie. New York: Thomas Nelson Publishers. ISBN 0-8407-0010-5.

ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1995. Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ μετα συντόμου ερμηνείας, 308. vydanie. Αθήναι: Αδελφότης θεολόγων «Ο Σωτηρ».

2. Komentáre

2. 1. Patristické komentáre grécke

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, αγ.: *Αποσπάσματα εις τας καθολικας Επιστολάς*: PG 64, 1039-1052 (Catena Cramer, 8). Ruský preklad: ИОАНН ЗЛАТОУСТ, св., 2005. Отрывки Толкования на соб. послание св. Иакова. In: *Полное собрание творений святаго отца нашего Иоанна Златоуста*, том 12. книга 2., Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра.

ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, οσ., 1986. *Ερμηνεία εις τας επτα Καθολικας Έπιστολάς Τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Ἰακώβου, Πέτρου, Ἰωάννου καί Ἰούδα*. 3. vydanie. Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΥ, επ. Τρικκης: Ὑπομνήματα εις τας καθολικας Έπιστολάς. Ιακoβου Αποστολου η καθολική επισολή. In: MIGNE, J.-P.: *ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ (Patrologia Graeca)*. Τομος 119. Αθήναι : Κέντρον Πατερικών Εκδόσεων (ΚΕ.Π.Ε.). 2006. p. 456-509.

ΦΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ: *Ερμηνεία τῶν καθολικῶν Επιστολῶν*: PG 125, 1131-1287; 126, 9-104. Ruský preklad: ФЕОФИЛАКТ БОЛГАРСКИЙ, бл., 2009. *Толкования на Деяния и послания*

святых апостолов, Москва: Сибирская Благовонница. ISBN 978-5-91362-178-8.

2. 2. Patristické komentáre latinské

AUGUSTÍN, bl.: De sententia Jacobi, Epistola 167; PL 33, 733 nn. In: MIGNE, J.-P.: *PATROLOGIAE CURSUS COMPLETUS...*: *Series latina*, Zväzok 33. (online). Paríž 1865, s. 733-741 [cit. 2014-05-31]. Dostupné na internete: <http://books.google.sk/books/about/Patrologiae_cursus_completus.html?id=r3LYAAAAMAAJ&redir_esc=y>

BEDA VENERABILIS: *Expositio super Epistolas catholicas*: PL 93, 9-130. Ruský preklad: БЕДА ДОСТОПОЧТЕННЫЙ, св.: *Толкования на семь канонических посланий. Толкование на послание божественного Иакова* (online). [cit. 2016-04-18]. Dostupné na internete: http://azbyka.ru/otechnik/Beda_Dostopochtennyj/tolkovanie-na-poslanie-svjatogo-aposto-la-iaкова/

DIDYM ALEXANDRIJSKÝ, sv.: In epistolam beati Jacobi apostoli brevis enarratio. PG 39.

2. 3. Ostatné patristické a cirkevné texty

АВГУСТИН, блаженный: *Об упреке и благодати* (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: <http://golden-ship.ru/knigi/3/avgustin_oUiB.htm#_Toc234833627>

ДИМИТРИЙ РОСТОВСКИЙ, святитель: События в шестом столетии четвертого тысячелетия. In: *Келейный летописец* (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: https://azbyka.ru/otechnik/Dmitrij_Rostovskij/kelejnyj-letopisets/42

ЕРМА, св. ап.: Заповеди 12, 5. In: „*Пастырь*“. Сергиев посад 2004.

ИОАНН ЗЛАТОУСТ, св., 2005. Беседы о покаянии. Беседа 4. In: *Полное собрание творений святого отца нашего Иоанна Златоуста*, том 2. Почаев: Свято-Успенская Почаевская Лавра.

КЛИМЕНТ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ, пресвитер: Опровержение второго рода еретиков, практикующих воздержание по злобе на Творца. In: *Строматы (перевод Н. Корсунского)* (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: <https://azbyka.ru/otechnik/Kliment_Aleksandrijskij/>

КЛИМЕНТ РИМСКИЙ, священномученик: *Послания к коринфянам. Первое послание Коринфянам. Глава III. Печальное состояние Коринфской Церкви вследствие возмущения, происшедшего из зависти*. Dostupné na internete: https://azbyka.ru/otechnik/Kliment_Rimskij/poslanija-k-korinfjanam/#0_4

ВАСИЛИЙ ВЕЛИКИЙ, святитель: Вопросы о гордости, самолюбии, славолубии и честолюбию. In: *Правила, кратко изложенные в вопросах и ответах*. (online). [cit. 2019-12-05]. Dostupné na internete: <https://azbyka.ru/otechnik/Vasilij_Velikij/pravila-kratko-izlozhennye-v-voprosah-i-otvetah/1?=>

2. 4. Novodobé komentáre pravoslávnych autorov

ΑΕΡΑΚΗ, Δ. Γ., Αρχιμ., 1986. *Ἡ Ἐπιστολή τοῦ Ἰακώβου*. 1. vydanie. Ἀθήνα: Εκδόσεις Ορθόδοξος κυψέλη.

ΑΓΟΥΡΙΔΗ, Σ. Χ., 1956. *Υπόμνημα εἰς τήν ἐπιστολήν τοῦ Ἀγίου Ἰακώβου*. 1. vydanie. Αθήνα: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

АВЕРКИЙ, Архиеп. (Таушев), 2002. *Четвероевангелие. Апостол, Руководство к изучению священного писания Нового Завета*. Москва: Издательство Православного Свято-Тихоновского Богословского института. ISBN 5-7429-0010-4.

БРЭЙ, Д., 2008. *Библейские комментарии отцов Церкви и других авторов I-VIII веков. Новый Завет. Кафолические послания*. Тверь: Герменевтика. ISBN 978-5-901494-12-7.

ХЕРАСКОВЪ, М., 1907 *Послания Апостольския и Апокалипсисъ, Истолковательное обозрѣніе*. 3. vudanie. Владимиръ на Клязьме: Типографія Н. А. Паркова.

ИВАНОВ, А., 1893. *Руководство к изяснительному чтению книг Новаго Завета, Обозрѣніе посланий апостольскихъ и Апокалипсиса*. С.-Петербург.

ЯРОШЕВСКИЙ, Г., Иером., 1901. *Соборное Послание св. Апостола Иакова*. Кіевъ.

КИБАЛЬЧИЧЪ, И., 2004. *Опыт обозрѣнія и объясненія соборнаго посланія св. ап. Иакова*. 3. vudanie. Москва: Земская типографія.

ЛОПУХИН, А. П., 2000. *Толковая Библия*. Минск: Харвест. ISBN 985-13-2254-7.

МИХАИЛЬ, еп.: *Толковый Апостоль*. Кн. 2. *Соборныя посланія св. Апостоловъ на славянском и русском наречіяхъ с предисловіями и подробными объяснительными примечаніями*. С.-Петербург 1905.

НИКАНОРЪ (КАМЕНСКИЙ), преосв., 2008. *Толковый Апостол*. Том 1. *Объяснение книги деяній святыхъ апостоловъ и соборныхъ посланий*. Москва: Издательство «Даръ». ISBN 978-5-458-00202-2.

НИКОЛАЙ, митрополит, (Мрђа), 2004. *Тумачење саборних посланица (Јаковљеве, Прве и Друге Петрове) Светога Писма Новаго Завета*. 1. vudanie. Србиње: “Дабар” и Богословија Светог Петра Дабробосанског. ISBN 99938-730-1-2.

ОРЛИН, Н., 2005. *Соборныя посланія апостола Иакова, первое и второе ап. Петра и ап. Иуды*. 2. vudanie. Москва: Перервинская духовная семинария.

ΣΑΚΚΟΥ, Σ. Ν., 1975. *Ερμηνεία εις τήν Επιστολήν τοῦ Ἰακώβου*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

СТЕНЯЕВ, О., прот., 2014. *Μυδρόσть небесная и земная. Беседы на послание апостола Иакова*. 2. vydanie. Москва: Миссионерский центр имени иерея Даниила Сисоева. ISBN 978-5-4279-003204.

ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ, Π. Ν., 1996. *Ὑπόμνημα εις τάς Ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης*. τ. 3. 4. vydanie. Ἀθήνα: Ἀδελφότης θεολόγων «Ὁ Σωτηρ».

ЗЕФИРОВЪ, Н., прот., 2005. *Общедоступное объяснение апостольских посланий*. т. 1., *Соборныя послания*. Могилевъ Губ. 1911, Москва: Типография I. Б. Клаза.

2. 5. Novodobé komentáre nepravoslávnych autorov

ALLISON, D. C. 2013. A Critical and Exegetical Commentary on the Epistle of James. In: DAVIES, G. I., TUCKETT, C. M.: *The International Critical Commentary on the Holy Scriptures of the Old and New Testaments*. London, New York: Bloomsbury T&T Clark. ISBN 978-0-567-07740-0.

BARTON, J., MUDDIMAN, J. 2001. *The Oxford Bible Commentary*. New York: Oxford University Press. ISBN 0-19-875500-7.

GRYGLEWICZ, F., 1959. *Pismo Świąte Nowego Testamentu w 12 tomach. Listy Katolickie. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz. Tom 11*. 1. vyd, Poznań: Pallottinum.

HOPPE, R., 2001. *List Jakubův*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství. ISBN 80-7192-498-9.

JOHNSON, L. T. 1998. The Letter of James. In: KECK, L. E. a kol.: *The New Interpreter's Bible in Twelve Volumes. Volume XII*. Nashville: Abingdon Press. ISBN 0-687-27825-2.

KOZYRA, J., 2010. Nowy komentarz biblijny. Nowy Testament. List świętego Jakuba. Tom XVI. Częstochowa. ISBN 978-83-7424-758-0.

LAYMON, Ch. M. 1990. *The Interpreter's One-volume Commentary on the Bible*. Nashville: Abingdon Press. ISBN 0-687-19299-4.

MACDONALD, W., 2017. Biblický komentář k Novému Zákonu. Brno: Alef. ISBN 978-80-906732-1-2.

MRÁZEK, J., 2012. *Bláznovství víry podľa Jakuba. Výklad Jakobovi epištoly*. Jihlava: Nakladatelství Mlýn. ISBN 978-80-86498-49-2.

SOUČEK, J. B., 1968. *Dělná víra a živá naděje, Výklad epištoly Jakobovy a první epištoly Petrovy*. Praha: Kalich.

SZTUK, D. 2014. *Ojcowie Kościoła komentują Biblię. Nowy Testament XI. List św. Jakuba*. Żąbki: Apostolicum. ISBN 978-83-7031-850-5.

TRSTENSKÝ, F., 2010. Komentár k Jakobovmu listu. Svit: Katolícke biblické dielo. ISBN 978-80-89120-25-3.

WALTON, J. H. a KEENER, C. S., eds., 2016. *NIV Cultural Backgrounds Study Bible*. Grand Rapids: Zondervan. ISBN 978-0-310-43158-9.

3. Ostatná literatúra k listu apoštola Jakuba

SENEKA: To novatus on anger (Ad novatvm de ira). In: PAGE, T. E. a kol., 1928. *Seneca Moral essays with an english translation by John W. Basore, PhD. in three volumes*. London: Princeton university, s. 337. Dostupné na internete: <https://ryanfb.github.io/loebolus-data/L214.pdf>

CICERO: De finibus bonorum et malorum 1, 13, 43-45. In: PAGE, T. E., ROUSE, W. H. D. 1914. *The Loeb Classical Library*. London: William Heinemann, New York: The

Macmillan Co, s. 49. Dostupné na internete: <https://ryanfb.github.io/loebolus-data/L040.pdf>

4. Slovníky a encyklopédie

ДВОРЕЦКИЙ, И. Х., 1958. *Древнегреческо-русский словарь*. Том I-II. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей.

ΡΑΠΤΗ, Γ. Α., 1993. *Λεξικό ορθογραφικο-ερμηνευτικό της αρχαίας ελληνικής γλώσσας*. 1. vydanie. Θεσσαλονίκη: Γιώργιος Κοντέος. ISBN 960-7224-6-X.

ΡΑΠΤΗ, Γ. Α., 1992. *Μεγάλο λεξικό ρημάτων*. Τομος 1-5. 1. vydanie. Θεσσαλονίκη: Γιώργιος Κοντέος. ISBN 960-7224-00-0.

VECNÝ REGISTER

B

bedákanie, 66, 68
blahodať, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52,
53, 54, 55, 56, 57
Boh, 6, 23, 25, 31, 32, 36, 43, 44, 45,
47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55,
58, 59, 60, 62, 65, 73
boj, 14, 15, 19, 22, 24, 30, 33, 59, 71,
73
boje, 5, 7, 8, 9, 12, 15, 17, 18, 19, 20,
28, 30, 31

C

Cirkev, 19, 39
cudzoložnice, 8, 38
cudzoložníci, 8, 38
cudzoložník, 38, 39
cudzoložstvo, 38, 39, 40, 55

Č

čistota, 61, 62

D

diabol, 47, 50, 57, 59

H

hádky, 7, 10, 20
hedonizmus, 10
Hospodin, 34, 47, 49, 69, 71
hriech, 6, 19, 28, 33, 35, 38, 39, 41,
42, 45, 46, 47, 52, 60, 61, 63, 69,
70
hriešnik, 18

M

modlitba, 31

N

nepriateľstvo, 12, 20, 26, 29, 30, 37,
43

P

Písmo, 43, 44, 51, 53
plač, 67, 68, 70
poslušnosť, 56
povýšenie, 53
pôžitky, 16
pôžitok, 10, 13, 14, 15, 16, 32, 68
priateľstvo, 38, 40, 41, 43, 53, 68
prosba, 31
pýcha, 40, 50, 51, 54

R

radosť, 17, 23, 34, 66, 67, 68, 69, 71
rozpoltenosť, 9
roztržky, 5, 8, 9, 10, 15, 20
ruky, 16, 57, 61, 62

S

smiech, 66, 68
srdce, 54, 62, 63, 64, 70
svätosť, 62
svet, 19, 20, 35, 40, 42, 53, 56, 64, 73

T

telo, 16, 17, 21, 46, 67
túžby, 11, 13, 14, 15, 21, 22, 25, 27,
28, 30, 32, 35, 72

U

údy, 14, 16

utrpenie, 5, 40, 67

V

vášne, 14, 16, 19, 22, 30, 33, 51, 70

vojna, 5, 10, 15, 20, 26, 28

vražda, 28

Z

závisť, 18, 25, 26, 28, 30, 35, 43, 73

Ž

želanie, 46

žiaľ, 20, 22, 26, 41, 66, 67, 68, 72

OBSAH

ÚVOD	3
1. O PRÍČINÁCH NÁSILIA A NEPOKOJOV (4, 1-3).....	5
2. O PRIATEĽSTVE SO SVETOM (4, 4-6).....	37
3. O POKORE, ČISTOTE SRDCA, SVÄTOSTI A POKÁNÍ (4, 7-10).....	55
ZÁVER	71
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	73
VECNÝ REGISTER.....	81
OBSAH	83

prot. doc. ThDr. Štefan Pružinský, PhD.

**SVÄTOSŤ A SVETSKOSŤ
V LISTE APOŠTOLA JAKUBA**
(Exegéza Jk 4, 1-10)

Recenzenti:

prof. ThDr. Vasilij Sadvarij, archimandrita

prof. ThDr. Alexander Cap, CSc.

dr. hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT

Počet strán: 84

1. vydanie

Gorlice 2020

ISBN 978-83-63055-74-5

